

Door meten tot weten?

Case study naar de effecten van de Social Handprint op de aan MAEX genoteerde initiatieven en partners

MSc Governance en Management van Complexe Systemen
Erasmus Universiteit Rotterdam

Student: Hester Smid (444777)
Begeleider: Freek de Haan
Tweede lezer: Warda Belabas

Aantal woorden: 19.825 (19.983 incl. afbeeldingen en tabellen in tekst)
Datum: 30 augustus 2021

Voorwoord

Beste lezer,

Met deze masterscriptie komt mijn studententijd aan de Erasmus Universiteit officieel tot een einde. De afgelopen vijf jaar heb ik met veel plezier in Rotterdam gewoond en gestudeerd. De nuchtere houding van de mensen en het gedeelde motto “handen uit de mouwen” waren voor mij de reden om naar deze stad te verhuizen. Dat was ook wat mij boeide aan de studie Bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit; maatschappelijke vraagstukken worden met pragmatisme benaderd en doorgrond, maar altijd met oog voor de samenleving. Deze interesse voor de steeds complexer wordende maatschappelijke opgaven, en onze pogingen om deze ontwikkelingen bij te houden, heeft geleid tot mijn stageorganisatie en scriptieonderwerp. Het verfrissende concept van de maatschappelijke beurs (MAEX) maakte mij dan ook meteen nieuwsgierig. Want waar te beginnen als je zachte waarden hard wil maken in een veelzijdig en dynamisch maatschappelijk middenveld? En wel effect heeft het impact meten nu op ons handelen en denken, en eventueel in de toekomst?

Hoewel ik aan het begin van het onderzoeksproces proces worstelde met waar te beginnen, liet mijn scriptiebegeleider Freek de Haan me kennismaken met de actor-netwerktheorie en het taalfilosofische concept van performativiteit. Deze theorieën voelde een lange tijd moeilijk en abstract, maar toen ik het eenmaal doorzag ging er een wereld voor me open. De 'sociologie van vertaling' van Callon heeft een substantiële bijdrage geleverd aan de manier waarop ik naar de wereld ben gaan kijken en uiteraard aan het uitvoeren van mijn onderzoek.

De reden dat het me is gelukt om deze theorie te doorgronden en toe te kunnen passen in mijn onderzoek, heb ik mede te danken aan mijn stageorganisatie MAEX. Het was me een genoegen om in deze inspirerende omgeving meer te leren over de Social Handprint en het vertrouwen te krijgen om mee te werken aan diverse projecten. In het bijzonder wil ik mijn stagebegeleider Silvia Oostwegel bedanken. Door de juiste vragen te stellen en me altijd te herinneren aan het grotere plaatje, bleef ik op het juiste spoor.

Daarnaast wil ik graag de respondenten bedanken die de tijd en moeite hebben genomen om met me in gesprek te gaan. Het is mooi om te horen met hoeveel passie deze mensen zich inzetten voor anderen en een visie hebben op een betere en meer inclusieve wereld. Door de oprechte meningen en uitgebreide verhalen heb ik de Social Handprint van meerdere kanten kunnen belichten.

Tenslotte wil ik mijn scriptiebegeleider Freek de Haan en groepsgenoot Hugo Geurts bedanken. Omdat deze scriptie is geschreven tijdens de coronaperiode, viel het me soms zwaar om geen fysiek onderwijs te hebben en miste ik het contact met andere studenten. Dankzij de constructieve feedback en leuke vrijdagmiddagbijeenkomsten, werden mijn twijfels en onzekerheden altijd weer omgezet in nieuwe energie om door te gaan!

Hester Smid

Rotterdam, 30 augustus 2021

Abstract

De maatschappelijke vraagstukken worden steeds complexer en uitdagender en vragen om nieuwe vormen van samenwerking. Deze ontwikkeling gaat eveneens gepaard met de opkomst van het publieke waarde paradigma en de vraag naar alternatieve monitoren en meetinstrumenten om deze maatschappelijke waarde zichtbaar te maken (publieke waarde accounting). De Social Handprint van MAEX poogt de maatschappelijke waarde van van initiatieven en sociale ondernemers inzichtelijk te maken door hun activiteiten te visualiseren met behulp van de 17 *Sustainable Development Goals* (SDG's) van de Verenigde Naties enerzijds, het kwantificeren en monetariseren van deze activiteiten anderzijds. Omdat publieke waarde accounting tot op het heden beperkt is onderzocht en reflectie op de werkingsmechanismen van dergelijke meetsystemen mist, is in deze scriptie verkennend en beschrijvend onderzoek gedaan naar de Social Handprint.

Met behulp van één case study is onderzocht in welke mate de Social Handprint effect heeft op de betrokken partners van het platform MAEX Amsterdam. De actor-netwerktheorie en de bestaande inzichten op het gebied van performativiteit in management accounting, vormde de basis voor het uitvoeren van kwalitatief onderzoek middels interviews, participatieve observatie en een documentenanalyse. Uit de resultaten is gebleken dat de Social Handprint een positie heeft verworven in het netwerk van maatschappelijke initiatieven, de overheid, fondsen en bedrijven in Amsterdam, omdat het zichzelf als 'onmisbaar doorgangspunt' heeft gevestigd om in aanmerking te komen voor een donatie van MAEX of bepaalde subsidies van de gemeente. Het invullen van de vragenlijst en het vervolgens visualiseren van maatschappelijke waarde met behulp van grafieken, kleuren en tabellen, leidt tot meer bewustzijn van de eigen activiteiten en de SDG's. Het impact bedrag in euro's blijkt daarentegen minder vanzelfsprekend; het bedrag wordt als minder betrouwbaar beschouwd en actoren kunnen het moeilijk in een context plaatsen.

Naar aanleiding van deze bevindingen zijn een aantal aanbevelingen gedaan om het concept van maatschappelijke waarde tot een standaard te maken. Voordat een maatschappelijke waarde een standaard kan worden, vereist het concept meer toelichting, voorbeelden en moet zoveel mogelijk dezelfde taal worden gebruikt in de interne en externe communicatie. Tot slot moeten prikkels voor samenwerking worden ingebouwd, zodat het visualiseren en berekenen van maatschappelijke waarde een zelfversterkend effect kan hebben in het behalen van bredere sociale doelen.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Abstract	3
Lijst van figuren en tabellen	6
Hoofdstuk 1 - Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Social Handprint	7
1.3 Probleemstelling	8
1.3.1 Doelstelling	9
1.5 Leeswijzer	10
Hoofdstuk 2 - Theoretisch kader	11
2.1 Publieke waarde accounting	11
2.2 De actor-netwerkteorie	13
2.2.1 Achtergrondonderzoek actor-netwerkteorie	13
2.2.2 Kernbegrippen ANT	14
2.2.3 Punctualisering en blackboxing	15
2.2.4 Tussenpersonen en bemiddelaars	16
2.2.5 De ontwikkeling van een actor-netwerk	17
2.3 Accountingsystemen als actor-netwerken	19
2.3.1 De status van inscripties, kennis en feiten	19
2.3.2 Performativiteit van accountingsystemen	20
Hoofdstuk 3 - Onderzoeksdesign	22
3.1 Onderzoeksopzet	22
3.2 Case selectie	22
3.3 Onderzoeksmethode en -technieken	23
3.4 Betrouwbaarheid en validiteit	25
Hoofdstuk 4 - Resultaten en analyse	26
4.1 Voorgeschiedenis van de Social Handprint	26
4.2 Ontwikkeling van de Social Handprint als actor-netwerk	27
4.3 Totstandkoming van de Social Handprint in Amsterdam	31
4.4 Voortbestaan van de Social Handprint in Amsterdam	37
4.4.1 Social Handprint als inscriptie	37
4.4.2 Effecten van de Social Handprint	39
Hoofdstuk 5 - Conclusie	44
Hoofdstuk 6 - Discussie en aanbevelingen	46
Literatuurlijst	49
Bijlagen	52
Bijlage I - Conceptueel model	52
Bijlage II - Lijst met respondenten	53
Bijlage III - Geraadpleegde documenten	54
Bijlage IV - Topiclijst	55
Bijlage V - Participatieve observatie	56
Bijlage VI - Tijdlijn ontwikkeling platform MAEX	57

Bijlage VII - Overzicht geïdentificeerde actoren Social Handprint in Amsterdam	58
Bijlage VIII - Afbeeldingen	59

Lijst van figuren en tabellen

Figuur 1	Social Handprint (MAEX, 2021a)
Figuur 2	De strategische driehoek (Moore, 1995; 2003)
Figuur 3	De anatomie van een actor-wereld (Callon, 1986)
Figuur 4	Het concept van vertalen volgens de sociologie van vertalen (Callon, 1984)
Figuur 5	Het waardeweb
Tabel 1	Hiërarchie van modificatie (Lowe, 2001)
Tabel 2	Methoden van dataverzameling en -analyse

Hoofdstuk 1 - Inleiding

1.1 Aanleiding

Het OECD waarschuwt dat de mentale gezondheid, ontwikkeling en sociale relaties van jonge adolescenten in de 21ste eeuw onder druk staat. In toenemende mate wordt de samenleving geconfronteerd met globale trends en ontwikkelingen die het leven uitdagender en complexer maken (Burns & Gottschalk, 2019). De dreiging van klimaatverandering leidt tot een achteruitgang van de biodiversiteit en de landbouw, extreme weersomstandigheden en een stijging van de zeespiegel. Ook hebben jongvolwassenen steeds vaker te maken met nieuwe technologieën, vergaande individualisering en gedwongen verhuizingen als gevolg van oorlog, geweld of klimaatverandering. De zwakke plekken in de samenleving zijn evenmeer duidelijk geworden na het uitbreken van de coronapandemie: de bestaande ongelijkheid op het gebied van de arbeidsmarkt, inkomen en zorg groeien en er wordt een beroep gedaan om steunpakketten en beleidsmaatregelen van de overheid om erger te voorkomen (VNG, 2021).

Omdat de maatschappelijke opgaven steeds complexer worden en zich niet beperken tot de grenzen van een land, groeit wereldwijd een behoefte aan nieuwe manieren om publieke inspanningen te meten, monitoren en waarderen (Vermeulen & Vroomen, 2021). Dit is onder meer terug te zien in de opkomst van alternatieve monitoren en indexen, als uitbreiding op de traditionele aan het bruto nationaal product (bnp) gerelateerde maten. Zo publiceert in Nederland het CBS jaarlijks op verzoek van de Tweede Kamer het rapport 'Monitor Brede Welvaart'. Op deze manier wordt de politiek en maatschappelijk geïnformeerd over de brede welvaart in het hier en nu, met aandacht voor zaken als gezondheid, sociale contacten en de kwaliteit van de leefomgeving (Volkskrant, 2021). Ook wordt er gekeken naar het effect van de huidige welvaart op de volgende generaties en de rest van de wereld. Andere voorbeelden van dergelijke indexen zijn de *Human Development Index* van de VN of de *Happy Planet Index* van de *New Economics Foundation* (UNDP, z.d.; NEF, z.d.).

Hoewel overheden van oudsher meer ervaring hebben met verantwoording en evaluatie van ontwikkelingsbeleid, wordt steeds vaker van bedrijven verwacht dat ze de keuze voor een bepaalde bedrijfsstrategie kunnen onderbouwen en welke effecten en risico's dit meebrengt voor de samenleving. Zo hebben het VNO-NCW en MKB-Nederland een langstermijn visie voor 2030 opgesteld waarin ze pleiten voor het hand in hand laten gaan van het maken van winst én het maken van impact (VNO-NCW & MKB-Nederland, 2021). Ook hanteren financiële instellingen steeds vaker een ESG-risicoscore om aan te geven hoe een bedrijf opereert op milieu (*environment*), maatschappij (*social*) en bestuur (*governance*), en daarmee hoe duurzaam investeringen zijn. Het strategisch toepassen van impact metingen is volgens Bom (2013) onmisbaar om te weten of de ontwikkelingsdoelen gehaald worden en waar verbeteringen nodig zijn.

1.2 Social Handprint

Hoewel overheden en het bedrijfsleven steeds ervarener worden in het monitoren van hun maatschappelijke impact, waarschuwt de koepelorganisatie voor burgercollectieven dat het aandeel van het maatschappelijk middenveld ondergewaardeerd blijft in het realiseren van de ontwikkelingsdoelstellingen (LSA Bewoners, 2020). Om diezelfde reden hebben de oprichters van het platform MAEX (de maatschappelijke beurs) een generieke tool ontwikkeld om de meerwaarde van het maatschappelijk initiatieven en sociale ondernemers zichtbaar te maken (MAEX, 2021b). De 17 *Sustainable Development Goals* (SDG's) van de Verenigde Naties zijn vanwege hun grote reikwijdte, internationale erkenning en de link met het maatschappelijk middenveld, als basis genomen voor impactmeting. Per SDG zijn indicatoren ontwikkeld die passen bij de activiteiten van initiatieven en sociale ondernemers. Aan elke indicator is een *benefit logic* gekoppeld zodat de financiële waarde van de impact van een initiatief wordt berekend (MAEX, 2021a). Het resultaat uit de

optelsom van al deze activiteiten leidt tot een visualisatie en totaal waarde in maatschappelijke euro's: de Social Handprint.

Figuur 1. Voorbeeld Social Handprint (MAEX, 2021a)

De Social Handprint kan op verschillende niveaus en manieren worden gebruikt. In de eerste plaats kunnen initiatieven of sociale ondernemingen het model gebruiken om inzicht te krijgen in hun eigen maatschappelijke impact en activiteiten (MAEX, 2021b). Ook kan de Handprint in de interne en externe communicatie worden gebruikt, door bijvoorbeeld te verwijzen naar het profiel op de website of door het op te nemen in een jaarverslag. Daarnaast experimenteren overheden met de dashboards op MAEX om de totale waarde van initiatieven in de stad, regio en provincie in beeld te brengen. Dat de Social Handprint kansen biedt, blijkt onder andere uit de pagina op MAEX van de gemeente Amsterdam. Momenteel zijn er meer dan 300 initiatieven verbonden aan het platform MAEX Amsterdam, evenals de gemeente, bedrijven en fondsen. Ook is er voor meer dan 310.000 euro uitgekeerd via het platform in de vorm van financiële donaties of arbeidsuren van professionals.

1.3 Probleemstelling

Vooralsnog geldt dat de Social Handprint bedoeld is als middel, en niet als doel op zich, om verschillende partijen in de samenleving met elkaar te verbinden en maatschappelijke waardecreatie te bevorderen. In de literatuur is er aandacht voor prestatie management systemen, methoden en instrumenten om maatschappelijke waarde inzichtelijk te maken. Dit kan binnen de context van het publieke waarde paradigma geplaatst worden, waarbinnen de publieke waarde strategie van Moore (1997, 2003) dominant vertegenwoordigd is. Deze theorie veronderstelt dat het monitoren en berekenen van publieke waarde onmisbaar is voor het succesvol managen van publieke organisaties en dienstverlening. Het meten van publieke waarde zou organisaties helpen beter in te spelen op potentiële relaties in de omgeving en hiervan te profiteren (Meynhardt et al., 2017). Dit wordt ook wel publieke waarde accounting genoemd, wat refereert aan becijferingen en calculaties, en de cijfers die hieruit voortkomen (Moore, 2013).

Meetinstrumenten zoals de Social Handprint brengen deze theorie omtrent publieke waarde accounting in de praktijk. Dit doet de Social Handprint enerzijds door het formuleren van indicatoren per SDG, anderzijds door het moneteriseren van maatschappelijke waarde. Op deze manier probeert MAEX een

gemeenschappelijke taal te vinden om de leefwereld van initiatieven en systeemwereld van overheid, fondsen en bedrijven met elkaar te verbinden. Echter is er tot op het heden weinig onderzoek gedaan naar de effecten van dergelijke meetinstrumenten. Ook is er slechts in beperkte mate gereflecteerd op de werkingsmechanismen van het systeem en de processen die hiermee in gang worden gezet. In hoeverre veroorzaakt MAEX bijvoorbeeld de beweging in het netwerk die het voor ogen heeft? Of komen er andere nog (ongewenste) effecten bij het gebruik van publieke waarde metingen kijken?

Het idee dat cijfers en berekeningen een actieve rol kunnen spelen in het vormgeven van de werkelijkheid en teweeg brengen van verandering, wordt in de wetenschap ook wel de notie van performativiteit genoemd (Van Erp & Van der Steen, 2018; Vosselman & De Loo, 2018; Hoogsteyns, 2008). Het principe van performativiteit van kennis en sociaal-technologische objecten is geworteld in de actor-netwerk theorie van Callon, Law en Latour (Callon, 1984; Callon, 1986; Lowe, 2001; Latour, 2005). Zij veronderstellen dat zowel menselijke als niet-menselijke actoren het vermogen hebben om andere spelers in een netwerk te mobiliseren, beïnvloeden en van betekenis te voorzien. Omdat de performatieve effecten van de Social Handprint nog niet eerder zijn onderzocht, kan onderzoek met behulp van de actor-netwerktheorie bijdragen aan nieuwe kennis omtrent publieke waarde meetinstrumenten.

1.3.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om de effecten van generieke meetinstrumenten op het omliggende netwerk te onderzoeken. Aan de hand van een case study wordt verkennend en beschrijvend onderzoek gedaan naar de werkingsmechanismen van de Social Handprint, op basis van de beschikbare kennis van performativiteit en de actor-netwerktheorie. De hoofdvraag in dit onderzoek is als volgt geformuleerd:

Wat is het effect van de Social Handprint op de initiatieven en partners die zijn verbonden aan het platform MAEX Amsterdam?

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag zijn de volgende conceptuele vragen opgesteld:

- Wat is de bestuurlijke context waarin de Social Handprint geplaatst kan worden?
- Hoe komt een netwerk van actoren tot ontwikkeling volgens actor-netwerktheorie?
- Welke mogelijke (performatieve) effecten heeft het instrument op omliggende actoren?

Voor het empirisch onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen leidend:

- Hoe ziet het netwerk van Social Handprint eruit?
- Hoe is het netwerk tot stand gekomen en in hoeverre is de Social Handprint ontwikkeld tot een stabiel netwerk?
- Welke effecten heeft de Social Handprint en welke kunnen we verwachten?

1.4 Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie

De Social Handprint is een relatief nieuw instrument waarmee specifieke concepten van het publieke waarde paradigma kunnen worden onderzocht in de praktijk. Hoewel het concept van publieke waarde en de strategische driehoek van Moore aan aandacht hebben gewonnen in de wetenschappelijke en bestuurlijke wereld, is een punt van kritiek dat de theorie nog onvoldoende kritisch en empirisch is

onderbouwd (Ayres, 2008; Bryson et al., 2014). Daarnaast is er kennistheoretisch onderzoek zoals de performativiteit en de actor-netwerktheorie omtrent economische praktijken, en accounting in het bijzonder, waar steeds meer aandacht is voor de relationele effecten van cijfers en berekeningen. Omdat deze onderzoeksstromingen tot op het heden nog niet zijn samengebracht, is in deze scriptie een aanzet gedaan om het gat in de literatuur te dichten.

Meer kennis en inzicht in de performativiteit van de Social Handprint helpt reflecteren op de interactieprocessen en de werkelijkheid die het instrument construeert in de praktijk. Of zoals Vosselman (2011, p. 3) het verwoordt: in hoeverre de theorie erin slaagt op publieke waarde creatie tot realiteit te maken. Het reflecteren op de werkingsmechanismen biedt practici en beleidsmakers handvatten om te anticiperen op gewenste en ongewenste, bedoelde en onbedoelde effecten van prestatie- en managementsystemen. Dit is mogelijk op zowel individueel als organisatorisch niveau als ook in de samenleving. Nader onderzoek van de Social Handprint en zijn effecten kan leiden tot verbeterde interventies en een nauwkeuriger design van het instrument.

1.5 Leeswijzer

Het onderzoek is als volgt opgebouwd: in het theoretisch kader worden de meest relevante theorieën en concepten beschreven omtrent publieke waarde accounting, performativiteit en de actor-netwerktheorie. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de gekozen casus en methode toegelicht en hierover wordt verantwoording afgelegd. In hoofdstuk 4 worden de bevindingen van het onderzoek geanalyseerd en gepresenteerd. Tenslotte wordt in de conclusie bondig antwoord gegeven op de deelvragen en de centrale onderzoeksvraag. In de discussie worden aanbevelingen gedaan voor in de praktijk en suggesties voor toekomstig onderzoek.

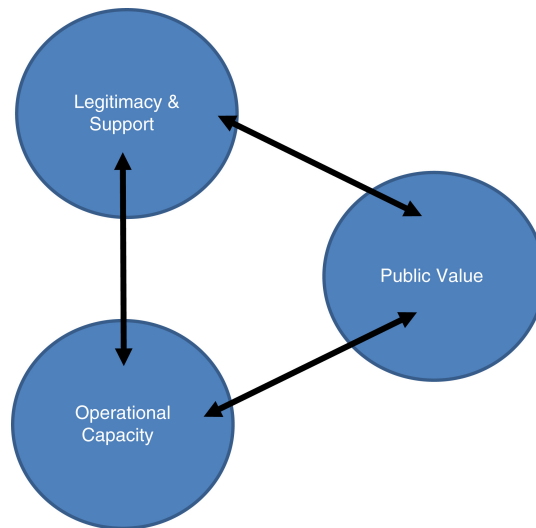
Hoofdstuk 2 - Theoretisch kader

Het gebruik van meetsystemen, of managementcontrolsystemen, in het openbaar bestuur, is een resultaat van de invloed van de economische theorie op de publieke sector. Toen het *New Public Management* opkwam, werden publieke organisaties en het overheidshandelen steeds vaker gemeten aan begrippen als doeltreffendheid en efficiëntie (Vosselman, 2011). Om de prestaties te verbeteren werden (financiële) prikkels ingebouwd, zoals strategische planningen, prestatiemetingen en -beloningen. Publieke managers moesten hierop toezien (Verbeeten, 2005). Hoewel deze principes nog steeds worden gehanteerd in het openbaar bestuur, groeit aan het einde van de twintigste eeuw de overtuiging dat het huidige discours te beperkt is en er meer aandacht moet worden besteed aan welvaart in brede zin. Paragraaf 2.1 gaat daarom verder in op de ontwikkeling van een nieuw management paradigma: publieke waarde management. Dit paradigma berust op de ideeën van Moore (1995, 2003, 2013), die in zijn werk onder meer aandacht besteed aan het herkennen en berekenen van publieke waarde (*public value accounting*). Een kritische en theoretische onderbouwing van en reflectie op deze concepten ontbreekt. Daarom wordt in paragraaf 2.2 en paragraaf 2.3 aandacht besteed aan de actor-netwerkttheorie en de bestaande inzichten op het gebied van performativiteit van accountingsystemen. De belangrijkste concepten en processen worden vervolgens samengevat in het conceptueel model in bijlage I, dat de basis vormt voor het empirisch onderzoek naar de Social Handprint.

2.1 Publieke waarde accounting

In de literatuur zijn meerdere onderzoekers en wetenschappers die stellen dat er behoefte is aan een nieuw overkoepelend framework om de management uitdagingen binnen het genetwerkte openbaar bestuur te begrijpen (Stoker, 2005; Bryson et al. 2014). Om die reden is het publieke waarde managementparadigma ontwikkeld, dat berust op de ideeën van Moore. In zijn publieke waarde strategie stelt Moore (1995) dat het creëren van publieke waarde de centrale activiteit is van publieke managers, net zoals het creëren van private waarde de kern vormt van het handelen van managers in de private sector. Het creëren van publieke waarde heeft betrekking op alle inspanningen om publieke problemen op te lossen of op zijn minst te verminderen; het verbeteren van de efficiëntie, effectiviteit of eerlijkheid van openbare diensten, het creëren of verbeteren van openbare diensten of op de een of andere manier reageren op publieke gevoelens. In de strategische driehoek stelt Moore (1995, 2003) dat de volgende drie kwesties moeten worden begrepen en op elkaar afgestemd om publieke waarde te bereiken:

- Wat is de publieke waarde die de organisatie wil produceren?
- Welke legitimiteit en steun heeft de organisatie nodig uit de autoriserende omgeving?
- Welke middelen kan de organisatie mobiliseren op de gewenste resultaten te behalen?

Figuur 2. De strategische driehoek (Moore, 1995; 2003)

Het is de uitdaging voor publieke managers om ervoor te zorgen dat de drie cirkels, zoals te zien in figuur 2, op een lijn liggen en elkaar versterken:

We create public value when the goals we seek can be supported by normative and empirical arguments, when the goals attract financial, legal and social support from those in a position to authorise and support the planned action, and when we know how to deploy the available resources to achieve the desired results. (The Policy Project, 2017).

Het herkennen en berekenen van publieke waarde is dus niet alleen een manier om overheidshandelen te begrijpen, maar ook een middel om de publieke sector te ontketen en maatschappelijke uitdagingen aan te pakken die aantoonbaar in het belang zijn van het publiek (OECD, 2019). Om te kunnen bepalen in hoeverre een organisatie publieke waarde creëert, en in het bijzonder welk deel van de organisatie, wordt publieke waarde creatie onvermijdelijk ook de focus van prestatie-meetsystemen. Daarom hanteert Moore (2013) de concepten publieke waarde accounting en de publieke waarde scorekaart. Met behulp van deze accountingsystemen kan verslaglegging worden gedaan aan verschillende belanghebbenden, zoals burgers, belastingbetalers, gekozen vertegenwoordigers, politieke leiders, openbare managers en klanten van openbare instanties. Tegelijkertijd doen deze accountingsystemen een poging om de inspanningen van de overheid te definiëren, meten en verbeteren met als doel om publieke waarde te creëren.

Echter, er klinkt ook kritiek op de publieke waarde benadering van Moore. Verschillende wetenschappers stellen dat publieke waarde niet beperkt blijft tot het publieke domein of een enkele manager, maar dat het gebruikt kan worden door alle type leiders, organisaties en netwerken (Ayres, 2008). Zo beargumenteren Meynhardt et al. (2007) dat managementconcepten, zoals aandeelhouderswaarde, stakeholderwaarde, klantwaarde, duurzaamheid of maatschappelijk verantwoord ondernemen, hun impact op de samenleving moeten legitimeren. Bryson et al. (2014) stellen eveneens dat de creatie van publieke waarde plaatsvindt in een meer complexe context, waar verschillende actoren uit verschillende sectoren bij betrokken zijn. Volgens Morse (2010) gaat publieke waarde creatie noch over het bereiken van privédoeleinden door samenwerking, noch over het overnemen van andere actoren in de publieke sector om de organisatiedoelen te bereiken. Het gaat daarentegen over het samenbrengen van verschillende actoren met

verschillende belangen, om vervolgens een gemeenschappelijke visie te creëren en dergelijke integraties te katalyseren: “*The product of this “creative experience” is something that could not be achieved by any of the actors alone, and, in a normative sense, is better than what could be achieved by any of the actors alone.*” (p. 235).

2.2 De actor-netwerktheorie

Het concept van publieke waarde en het construeren en berekenen ervan, zou volgens eerdergenoemde wetenschappers in de praktijk tot meer publieke waarde creatie moeten leiden. MAEX geeft vorm aan het concept publieke waarde door de activiteiten van initiatieven en sociaal ondernemers te vertalen naar een bedrag in maatschappelijke euro's en ze te visualiseren in de Social Handprint. Deze scriptie onderzoekt in hoeverre de Social Handprint invloed kan uitoefenen op het omliggende netwerk. Daarom wordt in paragraaf 2.2.1 het concept performativiteit nader omschreven, evenals de verschillende disciplines waarin het concept wordt gehanteerd. Vervolgens worden de belangrijkste uitgangspunten en werkingsmechanismen van de actor-netwerktheorie uiteengezet. Om te kunnen begrijpen hoe meetinstrumenten tot ontwikkeling komen, stabiliseren en uiteindelijk een standaard worden. Publieke waarde is nog niet eerder onderzocht met behulp van de actor-netwerktheorie, daarom wordt het theoretisch kader aangevuld met inzichten over performativiteit uit de management accounting wetenschappen.

2.2.1 Achtergrondonderzoek actor-netwerktheorie

De actor-netwerktheorie (ANT) kent twee centrale uitgangspunten: de performatieve en de relationele aard van verschijnselen.

Het concept performativiteit kent zijn oorsprong in de filosofie en de wetenschap van de taal. De taalkundige Austin maakt in het boek *How to do things with words* een onderscheid tussen constaterend en performatief taalgebruik (Hoogsteyns, 2008). Waar constaterend taalgebruik slechts waarheden of onwaarheden vaststelt, zet performatief taalgebruik aan tot actie en verandering. Een voorbeeld van een taalhandeling is het uitvoeren van een huwelijksceremonie. Het uitspreken van de zin ‘Ik verklaar u tot man en vrouw’ is geen constatering, maar brengt datgene teweeg dat het beschrijft. Andere voorbeelden zijn wedden, het doen van beloftes en de uitspraken van een rechter.

Het principe van performativiteit wordt in de jaren zeventig en tachtig overgenomen door de sociologie en antropologie. In de jaren negentig komt het naar voren in de theorievorming over gender en identiteit (Hoogsteyns, 2008). Volgens filosoof Butler is het concept van gender niet zozeer een uiting van wie mensen zijn, maar eerder het resultaat van wat mensen doen. Het verwijzen naar homo- of heteroseksualiteit moet dan ook niet worden ontleend aan bepaalde biologische categorieën of eigenschappen. Een individu is daarentegen eerder een conditie van ‘zich gedragen als een hetero’ of ‘zich gedragen als homo’ (Hoogsteyns, 2008). Deze theorie stelt: hoe vaker gedragingen of acties worden herhaald, hoe krachtiger een beeld of identiteit wordt.

Een veel gehoorde kritiek op de ANT is dat er onvoldoende aandacht is voor de ongeplande en onverwachte effecten van performances. Daarom maakt Bourdieu een onderscheid tussen *practice* en *performance* (Hoogsteyns, 2008). Beide begrippen veronderstellen dat verschijnselen pas tijdens en door uitvoeringspraktijken tot stand komen en dat niets op zichzelf bestaat. Echter, *practice* verwijst meestal naar de herhaalde omgang met de materiële cultuur en *performance* naar het meer evenementiële karakter van gebeurtenissen.

De performativiteitsthesis is eveneens omstreden binnen de economische en financiële theorie (Vosselman, 2014). Met de Black-Scholes-formule toont MacKenzie (2006) aan hoe bepaalde modellen de verschijnselen die het benoemt letterlijk meehelpt te realiseren. Hoewel er steeds meer erkenning is voor de constructieve rol van cijfers en getallen, wordt volgens critici de macht van de economie overschat en is er een gebrek aan bewijsmateriaal. Om performatief te kunnen zijn, stelt Brisset (2016) dat een theorie de status van een conventie moet krijgen. Het is dan ook noodzakelijk dat er aan drie voorwaarden wordt voldaan: de empirische voorwaarde, de zelfversterkende voorwaarde en de coherentie voorwaarde. Ten eerste moet de conventie waarneembaar zijn, zodat sociale actors kunnen kiezen uit verschillende acties. Ten tweede moet het een zichzelf waarmakende voorspelling zijn. Ten derde moet het overeenkomen met de andere conventies in de sociale omgeving om performatief te kunnen zijn.

Wanneer in de ANT wordt gesproken over de performatieve aard van verschijnselen, wordt volgens Hoogsteyns (2008) in eerste instantie bedoeld dat niets op zichzelf kan bestaan. Deze relationele benadering van performativiteit is gebaseerd op het werk van Callon, Latour en Law. Zij stellen dat wetenschappelijke theorieën en technologieën geen objectieve representaties zijn van de werkelijkheid, maar constant door interactieprocessen moeten worden uitgevoerd om gestalte te krijgen. Om die reden wordt de ANT ook wel een materieel-semantische methode genoemd, wat veronderstelt dat er een relatie bestaat tussen het materiële (dingen) en het semiotische (concepten). In paragraaf 2.2.2. worden de kernbegrippen en processen binnen de ANT uitgebreider omschreven en toegelicht.

2.2.2 Kernbegrippen ANT

De ANT kent zijn oorsprong in de science and technology studies (STS) en wordt ook wel de sociologie van vertaling genoemd. Deze benadering van de werkelijkheid is ontstaan uit een poging om een beter begrip te krijgen van kenniscreatie en innovatieprocessen in de technologie en wetenschap (Cressman, 2009). Binnen de ANT wordt een onderscheid gemaakt tussen een aantal kernbegrippen: heterogene netwerken, gegeneraliseerde symmetrie en handelingspotentieel.

In de eerste plaats stelt de ANT dat kennis het product is van iets wat wordt uitgevoerd in wisselwerking met verschillende actoren. Zo wordt kennis niet gegenereerd door een bevoorrechte wetenschappelijke methode die losstaat van de sociale wereld, maar wordt het geproduceerd door onder andere agenten, sociale instituties, machines en organisaties. Deze kennis wordt meestal belichaamd in de vorm van materialen, zoals artefacten, presentaties, wetenschappelijke papers of patenten. Het uitwisselen en opnieuw ordenen van deze materialen resulteert in nieuwe ideeën, processen en objecten. Om die reden omschrijft Law (1982) kennis ook wel als het product of het effect van een netwerk van heterogene materialen.

Dit betekent kortom dat netwerken niet alleen bestaat uit menselijke, maar ook uit niet-menselijke actoren in het vormgeven van de werkelijkheid (Law, 1992). In de sociale wereld vinden bijna interacties tussen mensen plaats door de tussenkomst van een netwerk van objecten. Het invullen van de Social Handprint vereist bijvoorbeeld een computer en een werkende internetverbinding, maar ook een netwerk van mensen en objecten, zoals een initiatiefnemer op MAEX die een profiel aanmaakt en een monteur die helpt bij het installeren van de computer of router. Het gelijkstellen van menselijke en niet-menselijke actoren zou volgens Callon (1989) moeten leiden tot betere analyses van sociale fenomenen en de manier waarop deze netwerken effecten genereren, zoals organisaties, ongelijkheid en macht. Dit wordt ook wel het principe van gegeneraliseerde symmetrie genoemd.

Daarnaast is een belangrijke aanname binnen de ANT dat actoren handelingspotentieel bezitten (Law, 1992). Handelingspotentieel kan worden uitgelegd als het vermogen van actoren om tot actie over te gaan en betekenis te geven aan deze acties. Dit vermogen tot handelen blijft niet beperkt tot een actor en ligt niet besloten in instituties, normen of discursieve systemen, met als motivatie om invloed uit te oefenen

op ander actoren. Het handelingspotentieel is daarentegen verdeeld over verschillende actoren. De manier waarop handelingspotentieel gedistribueerd is, omschrijft Callon (2007) als volgt:

“Human agency is a distributed agency that goes beyond the somatic resources of the individual; it is the variable outcome of a complex process of engineering. This agency can be described more precisely as a socio-technical agencement consisting of material elements, texts and discourses, competencies and embodied skills, routines and so on.” (p. 142).

De kernbegrippen van de ANT worden in het werk van Law (1992) verduidelijkt door mensen en organisaties te omschrijven als het gegenereerde effect van een interacterend netwerk van heterogene materialen, oftewel een actor-netwerk. Wanneer het netwerk rondom MAEX wordt bestudeerd, blijkt dat initiatieven en sociaal ondernemers niet de volledige bewegingsvrijheid hebben om voort te bestaan zonder betalende derden. Als deze geldstromen vanuit overheden, fondsen en particulieren worden onderbroken, is het voor deze actoren meestal niet mogelijk om hun dagelijkse activiteiten te continueren. Met andere woorden, een actor heeft geen substantie of essentie zonder zijn netwerkinteracties en zijn actievermogen hangt af van de interacties die plaatsvinden met andere actoren. De ANT focust zich daarom op de vraag hoe deze connecties tot stand komen.

2.2.3 Punctualisering en blackboxing

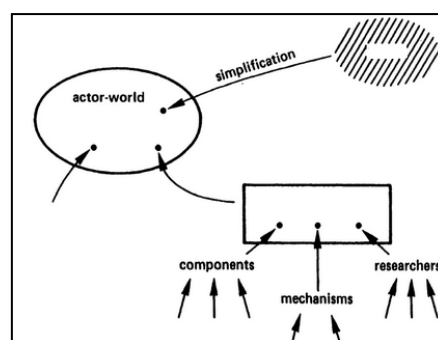
In de realiteit zijn mensen zich meestal niet bewust van de eindeloze vertakkingen van netwerken die schuilgaan achter actoren, objecten en instituties (Law, 1992). Dit komt omdat mensen niet in staat zijn om constant met deze eindeloze complexiteit om te gaan en effectieve keuzes te moeten maken. Het vereenvoudigen van deze oneindige complexe werkelijkheid van netwerken van actoren wordt in de ANT ook wel uitgelegd als het proces van punctualisering of blackboxing.

Het proces van punctualisering doet zich voor wanneer een netwerk van actoren zich gedraagt als een enkelvoudige eenheid. Het netwerk verdwijnt naar de achtergrond en wordt vervangen door de actie zelf en de schijnbaar eenvoudige maker van die actie (Law, 1992). Een computer is een voorbeeld van een ogenschijnlijk samenhangend en op zichzelf staand object, waar niet over de objecten en interactieprocessen hoeft worden nagedacht om het te gebruiken. Hetzelfde geldt voor het functioneren van instanties als de overheid en banken. Alleen bij uitzonderlijke situaties, zoals begrotingstekorten en schandalen die naar bovenkomen, wordt nagedacht over de mechanismen die fataal zijn en waar menselijke interventies nodig worden geacht. Daarmee wordt verwezen naar de notie van emergentie, dat het gehele netwerk groter is dan de som van de losse onderdelen (Adam et al., 2014).

Het idee dat een complexe netwerk van actoren kan worden teruggebracht tot een punt of knooppunt in een groter netwerk, wordt in de ANT ook wel aan gerefereerd als een blackbox. Het concept van de black box kent zijn oorsprong in de informatie- en technologische wetenschappen en wordt gebruikt om de innerlijke complexiteit van technologie intransparant en vanzelfsprekend te maken (Cressman, 2009). Het uitgangspunt is dat een idee, meetinstrument of methode als vanzelfsprekend wordt beschouwd, waarbij men niets anders hoeft te weten dan de in- en output. Het proces van punctualisering of blackboxing maakt dus onzichtbaar, wat helpt om netwerken van actoren te vereenvoudigen en met elkaar te verbinden (zie figuur 3 (Callon, 1986)). Daarmee worden echter ook de gemaakte keuzes, de niet genomen alternatieven en de contingentie van ongewenste effecten onzichtbaar gemaakt. Om die reden spreekt Latour (1999) ook wel van een paradox:

“The way scientific and technical work is made invisible by its own success. When a machine runs efficiently, when a matter of fact is settled, one need focus only on its inputs and outputs and not on its internal complexity. Thus, paradoxically, the more science and technology succeed, the more opaque and obscure they become.” (p. 304).

Hoewel een technologie als blackbox of stabiel geïdentificeerd kan worden, moet dus altijd rekening worden gehouden met de vaak precaire aard van deze tijdelijke situatie. Daarom wordt binnen de ANT beweert dat alle blackboxen ‘lek zijn’ (Cressman, 2009). Dit betekent dat er altijd concurrerende ideeën en initiatieven zullen zijn die de blackboxen proberen te openen die gepunctualiseerd zijn binnen grotere actor-netwerken.

Figuur 3. Een voorbeeld van de anatomie van een actor-wereld (Callon, 1986)

2.2.4 Tussenpersonen en bemiddelaars

Binnen de ANT kan een onderscheid worden gemaakt tussen twee type actoren: tussenpersonen en bemiddelaars.

Tussenpersonen kunnen worden omschreven als “alles dat wordt doorgegeven dat de relatie tussen actoren definieert” (Callon, 1990, p.134). Tussenpersonen zeggen niks over de input of output, maar zorgen uitsluitend voor de overdracht van kennis (Latour, 2005). Callon (1990) maakt een onderscheid tussen vier verschillende type tussenpersonen: tekst, technische artefacten, mensen en geld. In de eerste plaats worden met tekst boeken, rapporten, artikelen, patenten en notities bedoeld. Deze voorbeelden van literaire inscripties zijn relatief onveranderlijk wanneer ze worden getransporteerd. Ten tweede refereert Callon (1993) aan technische artefacten, zoals wetenschappelijke instrumenten, machines, robots en consumentengoederen. Deze zijn meestal relatief stabiel en gestructureerd en hebben vaak een bepaalde functie. Ten derde geldt dat mensen worden beschouwd als tussenpersonen, aangezien ze over bepaalde vaardigheden en kennis beschikken. Tot slot wordt ook gerefereerd aan geld als tussenpersoon, in als zijn verschijningsvormen.

Bemiddelaars daarentegen hebben wel het vermogen "om de betekenis of de elementen die ze zouden moeten dragen te transformeren, vertalen, vervormen en wijzigen" (Latour, 2005; p. 39). Zo kan een geavanceerde machine worden behandeld als een tussenpersoon als het de vorm aanneemt van een blackbox. De geavanceerde machine wordt dan gebruikt voor een praktisch doeleinde, of zelfs niet, als het vergeten wordt. Een verkeersbord kan daarentegen op het eerste gezicht simpel lijken, maar in de praktijk

ingewikkelder worden als blijkt dat het tot verschillende interpretaties leidt. Bemiddelaars verenigen dus verschillen met als gevolg dat de output niet meer in verhouding staat tot de input.

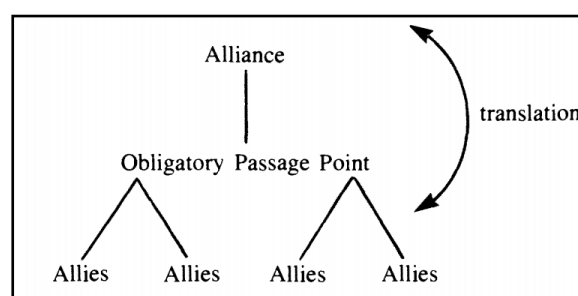
2.2.5 De ontwikkeling van een actor-netwerk

Zodoende veronderstelt de ANT dat er geen vaste orde bestaat, maar dat er wel een constante vorm van ordening plaatsvindt. Het construeren van netwerken van relaties en het produceren van kennis, wordt ook wel het proces van vertaling genoemd. Volgens Callon (1984) zijn er vier verschillende fasen te onderscheiden in het proces van vertalen: problematiseren, interesseren, vastleggen en mobiliseren. Tijdens deze verschillende stadia wordt de identiteit van de actoren, de mogelijkheid tot interactie en de manoeuvreerruimte onderhandeld en afgebakend. In de praktijk kunnen deze vier verschillende fasen overlappen.

Problematisering

De eerste fase van problematisering heeft betrekking op de vraag: *Hoe onmisbaar te worden?* In deze fase proberen de vertalers of oprichters van een actor-netwerk een bepaalde definitie van een situatie op te leggen aan andere actoren. Dit doen ze door een set van actoren te selecteren en hun eigenschappen zo te definiëren dat ze worden gedwongen om samen te komen over een bepaald onderwerp, doel of vraag. Dit wordt ook wel de interdefinitie van actoren genoemd. De vertalers of oprichters van een actor-netwerk zorgen ervoor dat ze een verplicht doorgangspunt (*obligatory point of passage*) zijn, waardoor ze een noodzakelijk element worden in het bemiddelen van de interacties en bij het bouwen aan een netwerk van relaties. Daarnaast moeten ze aandacht besteden aan de vraag waarom het in het belang is van de andere actoren om deel te nemen aan het door hen voorgestelde programma. Op deze manier wordt het eenvoudiger voor de betrokken actoren om bepaalde bewegingen of omwegen te accepteren, wat de basis legt voor het vormen van allianties.

Deze dubbele beweging wordt ook wel problematisering genoemd (Callon, 1984). Zoals te zien in figuur 4, omschrijft de problematisering het systeem van allianties tussen actoren, waardoor de identiteit wordt gedefinieerd en wat ze willen.

Figuur 4. Het concept van interesseren volgens de sociologie van vertalen (Callon, 1984)

Interesseren

De fase van interesseren geeft aan hoe bondgenoten op hun plaats worden gehouden. Interesseren gaat over de reeks van processen waarmee de vertalers of oprichters van een actor-netwerk de andere actoren proberen over te halen om hun definities van de situatie te accepteren door middel van de problematisering (Knights et al., 1993). De geïdentificeerde actoren en hun beoogde relaties bestaan voorsnog alleen op

papier, waardoor het succes alleen duidelijk en mogelijk kan worden na het plaatsvinden van de eerste gebeurtenis. Elke actor die door de problematisering wordt ingeschakeld, kan zich onderwerpen aan de integratie van het vooraf opgestelde plan (Callon, 1984). Het kan daarentegen ook voorkomen dat ze de transactie weigeren en de identiteit, doelen, het project, de oriëntatie of het belang ervan op een andere manier definiëren. De identiteit en doelen van de actoren staan daarom nooit vast tijdens deze fase, maar worden gevormd en aangepast tijdens de actie.

Om het succes van deze fase te verzekeren, worden middelen ingezet om gunstige machtsverhoudingen te creëren. Deze apparaten van interesse die in de praktijk worden gebruikt, zijn bijvoorbeeld fysieke apparaten, technologie, teksten, politieke kracht of tekstuele content (Callon, 1986). Dit helpt niet alleen om bepaalde actoren in een bepaalde hoek te drijven, maar ook bij het verzwakken of verbreken van alle potentiële associaties met concurrerende verwante partijen. Het resultaat is dat sociale structuren worden gevormd en geconsolideerd en een systeem van allianties wordt opgebouwd.

Inschrijving

De apparaten van interesse leiden niet per definitie tot de inschrijving van actoren en de vorming van allianties, daarom moeten verschillende strategieën worden toegepast om het succes van deze fase te verzekeren. De fase van inschrijving gaat over de vraag hoe de rollen gedefinieerd en gecoördineerd moeten worden. Het heeft betrekking op de handelingen waarmee een reeks van onderling verbonden rollen worden gedefinieerd en toegeschreven aan de actoren die ze accepteren. De identiteit en rolverdeling worden bepaald en gedefinieerd tijdens multilaterale onderhandelingen en machtsbeproevingen die de fase van interesseren ondersteunen en daarmee de kans van slagen vergroten. Callon (1984) beschrijft verschillende strategieën die worden toegepast om actoren in te schrijven, zoals fysiek geweld, verleiding, transactionele onderhandelingen of stilzwijgend instemmen.

Hoe beperkend een sanctie of hoe overtuigend een argument ook kan zijn, de fase van interesseren leidt niet vanzelfsprekend tot de vorming van allianties. Om succesvol te kunnen worden ingeschreven, zijn er meerdere actoren nodig die anderen hun wil opleggen. Het vereist ook dat deze andere actoren hieraan toegeven.

Mobiliseren

In de laatste fase van mobiliseren staan drie vragen centraal: *Wie spreekt in de naam van wie? Wie representeert wie? Zijn de vertegenwoordigers representatief?* Het beantwoorden van deze vragen is cruciaal, omdat tijdens de beschrijving van interesseren en inschrijving slechts een aantal individuen betrokken zijn die een grotere groep moeten vertegenwoordigen. Om die reden hanteert Callon (1984) ook wel het begrip woordvoerder, waarmee wordt verwezen naar alle betrokken actoren in verschillende stadia van het vertegenwoordigingsproces. Hoewel het een uitdaging kan zijn om voor anderen te spreken, is het nog moeilijker om te spreken in de naam van entiteiten die geen gearticuleerde taal bezitten. Daarom veronderstelt Callon (1984, p.14) de noodzaak van voortdurende aanpassingen en apparaten van interesse die veel geavanceerder zijn.

De fase van mobiliseren kan dus worden samengevat als de set van methoden die door de oprichters wordt gebruikt om ervoor te zorgen dat de vermeende woordvoerders van verschillende relevante collectiviteiten in staat zijn om die collectiviteiten naar behoren te vertegenwoordigen en hen niet te tekortdoen (Callon, 1984). Om die reden moeten de woordvoerders constant betrokken zijn bij het onderhouden van het netwerk en er blijvend van overtuigd worden dat hun belangen hetzelfde zijn als die van de oprichters van het netwerk.

De vier fasen van vertalen, relevante concepten en begrippen binnen de ANT worden op overzichtelijke wijze samengevat in het conceptueel model in bijlage I. Na het doorlopen van deze vier fasen is een stabiel netwerk van relaties opgebouwd. Deze sociale en natuurlijke 'realiteit' is het resultaat van de algemene onderhandeling over de representativiteit van de woordvoerders (Callon, 1984). Er is consensus over de identiteiten, relaties en doelen van de verschillende actoren en de manoeuvreerruimte van elke actor is strak afgebakend. Echter, de vertalers of oprichters van het actor-netwerk moeten zich realiseren dat deze staat van consensus en de geïmpliceerde allianties op elk moment kunnen worden betwist. Ze moeten te allen tijde voorkomen dat "*translation becomes treason*" (Callon, 1984, p.15).

2.3 Accountingsystemen als actor-netwerken

Volgens de principes van de ANT zijn accountingsystemen een bepaalde constructie van de realiteit door processen van interactie, ordening en stabilisatie. In de economische en management accounting wetenschappen is steeds meer aandacht voor de manier waarop deze berekeningen en modellen een bepaalde werkelijkheid produceren. Dit geldt ook voor hun invloed op de realiteit en de handelingen van de omliggende actoren in het netwerk. In paragrafen 2.3.1 en 2.3.2 zijn de voorwaarden beschreven om als speler een invloedrijke positie in een netwerk te verwerven en de effecten en risico's die hieraan verbonden zijn.

2.3.1 De status van inscripties, kennis en feiten

Vanuit een functioneel perspectief wordt accounting gezien als een passief en neutraal instrument wat door mensen wordt gebruikt voor besluitvorming en controle (Vosselman, 2014). Het instrument staat in dienst van een besluitvormer of een manager en is een vorm van representatie: het vertegenwoordigt bepaalde objecten of bewegingen. De relationele benadering van accounting veronderstelt daarentegen dat accountingsystemen meerdere functies hebben. Zo bevorderen deze instrumenten niet alleen een bepaald beeld van de activiteiten van een organisatie of organisatieonderdeel, maar hebben ze ook het vermogen om de leden van een organisatie een bepaalde richting in te sturen. Op deze manier kunnen technische objecten worden beschouwd als bondgenoten bij het nastreven van doelstellingen en oplossen van problemen. Om accounting als actor-netwerk te kunnen duiden, gebruiken Vosselman en De Loo (2018) de verwoording van Hopper en Bui (2015, p. 33): "*Rather than regarding accounting as 'given', ANT sees accounting as an unstable technology constructed in networks of humans and non-humans in contingent socially negotiated processes of knowledge creation, i.e. it is neither independent nor stable and only exists in its performance*".

Voordat spelers echter invloed kunnen uitoefenen op het handelen van andere actoren, moeten deze cijfers en berekeningen een stevige positie verwerven in het netwerk van relaties (Vosselman & De Loo, 2018). Zoals eerder beschreven, hebben cijfers binnen het ANT, net als teksten en afbeeldingen, het karakter van een inscriptie (Latour, 2005). In relatie tot de andere actoren krijgen ze vorm en betekenis en worden ze performatief. Deze inscripties refereren aan een bepaalde gebeurtenis in het netwerk die van betekenis is, zodat andere actoren hun activiteiten erop afstemmen (Vosselman & De Loo, 2018). Voorbeelden hiervan zijn een grafiek van een causale relatie, een score op een prestatie maatstaf of een winstcijfer die bepaalde bedrijfsactiviteiten weerspiegelt.

Een andere voorwaarde om het karakter van een inscriptie te verkrijgen, is volgens Vosselman en De Loo (2018) dat cijfers als een betrouwbare vertaling moeten worden beschouwd. Dit houdt in dat men inzicht krijgt in de vertaalprocedure, door bijvoorbeeld de calculatie- en waarderingsregels van een winstcijfer beschikbaar te stellen. Deze procedures sluiten zowel in als uit en geven hiermee een duidelijk beeld van welke waarden als relevant worden beschouwd en welke niet. Zo geven Vosselman en De Loo

(2018) als voorbeeld dat bepaalde uitgaven wel of niet als activa worden beschouwd, net zoals sommige bronnen wel of niet als potentiële geldopbrengsten worden gezien. Achter de totstandkoming van deze procedures en regels schuilen diverse belangen, waarden en overtuigingen. Om die reden is de vertaling van activiteiten naar kwantitatieve waarde geen neutraal proces in technische zin, maar inherent politiek en situatiegebonden.

Daarnaast wordt binnen de ANT beargumenteerd dat het concept van feitenproductie ten grondslag ligt aan de sociologie van vertaling. Volgens Lowe (2001) is de hiërarchie van modificatie nauw verwant aan de constructie van feiten, kennisobjecten, machines en technologieën. Tabel 1 toont de verschillende niveaus van de hiërarchie van modificatie en laat zien welke status een actor-netwerk wordt toebedeeld (Lowe, 2001, p. 82). Onderaan de hiërarchie van modificatie staan de beschrijvingen waarvan de status als verdacht of mogelijk zelfs als onwaar wordt beschouwd. Deze beschrijvingen kunnen verwarrend zijn, bijvoorbeeld als een bewering of anekdote onvoldoende is gefundeerd. Bovenaan de hiërarchie staan daarentegen de beschrijvingen die als solide en onproblematisch worden erkend en daardoor los van de boodschapper kunnen bestaan. Wanneer een uitspraak als zodanig onproblematisch wordt beschouwd dat het niet expliciet hoeft worden geformuleerd, is er volgens de hiërarchie van modificatie sprake van een veronderstelling. Op dit punt worden uitspraken als vanzelfsprekend beschouwd en opgenomen in instrumenten, objecten of technologieën. Dit houdt in dat actoren met elkaar in verbinding staan en bewust of onbewust nieuwe bondgenoten inschrijven met als bijgevolg dat hun beweringen steeds meer aan status winnen.

De hiërarchie	Verklarende uitleg
X is opgenomen in een instrument Inscriptie versterkt feiten	Feiten en kennis worden verwerkt in inscripties, machines en technische systemen
X is een feit Ik weet dat X	Woordvoerders vertegenwoordigen de 'feiten'
Ik beweer dat X X is mogelijk	Ongefundeerde beweringen en anekdotes

Tabel 1. Hiërarchie van modificatie (Lowe, 2001, p. 82)

2.3.2 Performativiteit van accountingsystemen

Zodra deze cijfers en berekeningen een onmisbare schakel vormen in het relatienetwerk, hebben de interactieve prestaties van accountingsystemen volgens Miller en Power (2013) en Vosselman en De Loo (2018) vijf centrale functies: territorialiseren, bemiddelen, kanaliseren, beoordelen en subjectiveren.

Accounting territorialiseert wanneer het interacteert met andere actoren en het hen helpt macht te vergaren binnen een netwerk. Het verleggen en overbruggen van deze grenzen kan zowel binnen als buiten de eigen organisatie plaatsvinden. Ten tweede geldt dat accounting bemiddelend werkt doordat verschillende arena's, doelen en het handelen van actoren met elkaar in verbinding worden gebracht en op elkaar wordt afgestemd (Miller en Power, 2013). Aan de andere kant kanaliseert het doordat bepaalde activiteiten wel mee worden geteld en andere niet (Vosselman & De Loo, 2018). Ten derde functioneert accounting als belangrijke speler in het beoordelen en evalueren van prestaties van individuen en organisaties en het vaststellen van tekortkomingen en mislukkingen. Tot slot subjectieveert accounting. Dit betekent dat accounting in interactie met andere spelers een actieve rol speelt in het betekenis geven aan de identiteiten van andere spelers. Het kan andere spelers een bepaalde status wel of niet toekennen.

Daarnaast hoeft accounting in netwerken niet alleen in verband te worden gebracht met belangen, maar ook met emoties en gevoelens. De cijfermatige berekeningen kunnen in relatie tot andere spelers een beroep doen op een gevoel van angst en ijdelheid of zelfs narcisme (Vosselman en De Loo, 2018). Dit resulteert bijvoorbeeld in spelers die slechts op zichzelf gefocust zijn met als doel om betere scores te halen. Op deze manier worden zowel de eigen ijdelheid gestreeld en bestaande angsten verdreven als het eigen economische belang veiliggesteld. Vosselman (2012) veronderstelt dat deze primaire gerichtheid op de 'ik' ten koste kan gaan van het publieke belang.

Hoofdstuk 3 - Onderzoeksdesign

Dit hoofdstuk beschrijft de onderzoeksmethode waarmee inzichten zijn verkregen over de manier waarop interacties plaatsvinden tussen de Social Handprint en het omliggende netwerk en welke effecten dit teweegbrengt.

3.1 Onderzoeksopzet

Het doel van deze scriptie is om verkennend en beschrijvend onderzoek te doen naar de Social Handprint. Dit is een sturingsinstrument om de maatschappelijke initiatieven en sociaal ondernemers te verbinden met overheden, bedrijven en fondsen voor het creëren van maatschappelijke waarde. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is daarom gekozen voor kwalitatief onderzoek in de vorm van één casestudy. Kenmerkend voor deze onderzoeksvorm is het interpretatieve karakter en het gebruik van meerdere informatiebronnen om een sociaal fenomeen in zijn hedendaagse context te bestuderen (Cresswell, 2013).

Deze kenmerken komen overeen met de kaders die de ANT biedt om sociaal-technische fenomenen te bestuderen. De ANT stelt dat de werkelijkheid alleen kan worden gemaakt en geordend door de interactieprocessen tussen menselijke en niet-menselijke actoren te bestuderen. Deze actoren en hun interacties kunnen doorslaggevend zijn in het realiseren van projecten, organisaties en een integrale benadering van maatschappelijke waarde creatie. Dit maakt het interessant om de betekenis en het werkingsmechanisme van de Social Handprint te onderzoeken. In de ANT wordt dit ook wel beschreven als performatieve effecten (Maaijen & Stoopendaal, 2013): pas als de interacties hebben plaatsgevonden, kan er iets worden gezegd over hoe de Social Handprint werkt.

Deze alternatieve kijk op de werkelijkheid is niet gebonden aan vooraf opgestelde contexten of onderliggende structuren. Daarom stelt het onderzoekers in staat om voorbij de bestaande theorieën en feiten over sturingsinstrumenten te redeneren. Het gevolg is dat de hedendaagse technologieën niet langer als de onbetwiste werkelijkheid worden aanvaard, maar als constructief resultaat van interacterende netwerken van heterogene actoren. Het is volgens Latour (1999) daarom de taak van de onderzoeker om te proberen deze “black box” te openen:

“The impossible task of opening the black box is made feasible (if not easy) by moving in time and space until one finds the controversial topic on which scientists and engineers are busy at work. This is the first decision we have to make: our entry into science and technology will be through the back door of science in the making, not through the more grandiose entrance of ready made science.” (p.4).

3.2 Case selectie

Het onderzoeksobject van deze scriptie is de ontwikkeling en het voortbestaan van de Social Handprint in de stad Amsterdam. Wanneer Amsterdamse initiatieven en sociaal ondernemers een Social Handprint aanmaken op het platform van MAEX, zijn ze automatisch zichtbaar op het deelplatform MAEX Amsterdam. In totaal zijn er momenteel meer dan 2000 initiatieven ingeschreven op het landelijke platform, waarvan bijna 300 een Social Handprint hebben aangemaakt op MAEX Amsterdam. De selectie van deze casus is enerzijds gebaseerd op de grote van het netwerk van de Social Handprint in Amsterdam. Naast initiatieven en sociaal ondernemers, hebben uiteenlopende partijen zich verbonden, zoals de gemeente, fondsen, bedrijven en kennisinstellingen. Anderzijds geldt dat de gemeente Amsterdam sinds 2021 het aanmaken van een Social Handprint heeft opgenomen als verantwoordingscriteria op hun website om in aanmerking te komen voor de subsidie Integraal maatschappelijk initiatief. Het onderzoeken van de voorgeschiedenis,

implementatieprocessen en de mogelijke werkingsmechanismen van het instrument in deze context, maakt de Social Handprint in Amsterdam een geschikte casus voor deze masterthesis.

Zoals beschreven, maakt het dashboard MAEX Amsterdam onderdeel uit van het landelijke platform MAEX. MAEX, of de maatschappelijke beurs, is een sociale onderneming gevestigd in Den Haag. Er zijn negen medewerkers in dienst met uiteenlopende rollen op het gebied van projectondersteuning, community management, ontwikkeling en data-analyse. De organisatie kenmerkt zich door een platte organisatiestructuur, waar op projectbasis in wisselende samenstellingen wordt samengewerkt. Daarnaast is er een Raad van Inspiratie aangesteld. Dit is een klein vast team van partners en klanten uit verschillende disciplines en arena's die worden geraadpleegd voor advies. Tot slot is MAEX voor het voortbestaan deels afhankelijk van externe partijen, zoals softwarebedrijven, die verantwoordelijk zijn voor het ontwikkelen en realiseren van de techniek achter de Social Handprint en het online platform.

3.3 Onderzoeksmethode en -technieken

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag zijn drie kwalitatieve onderzoeksmethoden toegepast: semi-gestructureerde interviews, participerende observatie en documentenanalyse.

Interviews

Tijdens het onderzoek is er gebruikgemaakt van interviews om de geschiedenis, implementatie en het verdere verloop van de Social Handprint in Amsterdam in kaart te brengen. De eerste interviews vonden plaats met de twee oprichters van MAEX en de data-analist en ontwikkelaar van de Social Handprint. Daarna zijn de samenwerkingspartners geïnterviewd van SDG Nederland, de gemeente Amsterdam, de overkoepelende stichting van buurtfondsen Mensen Maken Amsterdam en detacheringsbureau DPA. Dit geldt ook voor de ingeschreven initiatieven en sociale ondernemingen: stichting LOLA, Lijm-Lab, Warm Welkom en vlindertuin Mot in Mokum. Tot slot is een onafhankelijke onderzoeker van Impact Centre Erasmus geïnterviewd met specialistische kennis over het meten van impact en de mogelijke risico's.

De resultaten uit de interviews geven de ervaringen en betekenissen weer die de respondenten aan de Social Handprint ontleen. Deze respondenten zijn geïdentificeerd tijdens de fase van problematisering of op een later moment tijdens het proces van vertalen bij MAEX betrokken geraakt. De interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst op basis van het theoretisch kader. Dit is terug te vinden in bijlage III. Vervolgens zijn de opgenomen interviews getranscribeerd en gecodeerd met behulp van het programma Atlas.ti. Door een proces van open coderen zijn terugkerende thema's ontdekt en waar mogelijk met elkaar in verband gebracht (Saldana, 2013).

Participerende observatie

Daarnaast is er gedurende de stageperiode zes maanden lang toegang gegeven tot de werkvloer en dagelijkse gang van zaken als participatief observator. Deze werkervaring in de praktijk helpt volgens Maaijen en Stroopendaal (2003) om als onderzoeker relevante interacties te kunnen onderscheiden en herkennen. Het observeren van de dagelijkse gang van zaken maakte het mogelijk om meer begrip te krijgen van de werkzaamheden en routines van de medewerkers, de middelen, voorwerpen en materialen die ze gebruiken en de (virtuele) werkruimtes waar ze zich begeven. Ook leidde het bijwonen van projectoverleggen, vergaderingen en interactieve webinars tot meer inzicht in het gedrag en de invloed van de betrokken actoren, evenals de dynamiek en onderliggende machtsverhoudingen. Het totaal van deze observaties maakte mogelijk om te identificeren welke sleutelfiguren betrokken zijn en welke interactieprocessen hebben geleid tot de ontwikkeling van de Social Handprint en het omliggende netwerk in Amsterdam. In bijlage V is een overzicht opgenomen van deze bijeenkomsten. In de discussie wordt vanuit de ANT gereflecteerd op de rol van onderzoeker en participatief observator.

Documentenanalyse

Tenslotte is er tijdens de stage toegang verkregen tot openbare en interne documenten voor het uitvoeren van een documentenanalyse. Deze documenten bestaan uit notulen, projectplannen, voortgangsdokument, meetrapportages, Excelsheets en bestanden die ten grondslag liggen aan de Social Handprint. Het verzamelen en analyseren van deze documenten hielp bij het identificeren van betekenisvolle actoren, interventies en interactieprocessen tijdens het ontwikkelen en implementeren van de Social Handprint in Amsterdam. Het conceptueel model in bijlage I is gebruikt voor het proces van axiaal coderen. Een overzicht van de bestudeerde documenten is opgenomen in bijlage III.

Onderzoeksrichtlijnen

De verzamelde data wordt geanalyseerd aan de hand van de vier verschillende fases in het proces van vertaling van Callon (1984), die nader zijn toegelicht in het theoretisch kader. Hoewel deze fases van problematisering, interesseren, inschrijving en mobiliseren geen inhoudelijke duiding geven aan het ordeningsproces, biedt het wel handvatten om het type interactieprocessen te analyseren waarmee actornetwerken worden gebouwd. Tijdens het uitvoeren van interpretatief onderzoek is de onderzoeker op het eigen vakmanschap aangewezen om te beoordelen of actoren wel of niet moeten worden opgenomen in het onderzoek. Ter ondersteuning hebben Maaijen en Stroopendaal (2013) drie richtlijnen ontwikkeld waarmee rekening kan worden gehouden:

1. Allereerst moeten onderzoekers zich richten op het reconstrueren van actoren die betrokken zijn bij duurzame, succesvolle, geaccepteerde en/of ingezette interacties.
2. Ten tweede moet aandacht worden besteed aan de vraag hoe actoren samenkomen, op welke manier zij relaties en interacties onderhouden en wanneer dit niet meer het geval is.
3. Ten derde moet worden onderzocht hoe de actoren zich tot elkaar verhouden en welke posities zij ten aanzien van elkaar innemen.

In tabel 2 is toegelicht welke methoden van dataverzameling en -analyse zijn toegepast voor het beantwoorden van de deelvragen.

Vraag	Methode van dataverzameling	Methode van analyse
Voorgeschiedenis en ontwikkeling van Social Handprint als actor-netwerk	- diepte-interviews - documentenanalyse	- transcripties maken - coderen
Ontwikkeling netwerk rondom Social Handprint in Amsterdam: - problematisering - interesseren - inschrijving - mobiliseren	- participerende observatie - diepte-interviews - documentenanalyse	- transcripties maken - coderen - systematisch uitwerken in tabellen
Effecten van Social Handprint	- participerende observatie - diepte-interviews	- transcripties maken - coderen - systematisch uitwerken in tabellen
Mogelijke perverse effecten en risico's van Social Handprint	- diepte-interviews	- transcripties maken - coderen

3.4 Betrouwbaarheid en validiteit

Dit onderzoek is zoals eerder aangegeven, gebaseerd op één casestudy, wat gevolgen heeft voor de kwaliteit van het onderzoek. Wat betreft de kwaliteit van het onderzoek, kan een onderscheid worden gemaakt tussen de interne en externe validiteit en betrouwbaarheid (Van Thiel, 2013).

De interne validiteit heeft betrekking op de mate waarin het redeneren binnen het onderzoek op correcte wijze is uitgevoerd (Van Thiel, 2013). Om de interne validiteit van het onderzoek te verhogen, zijn er drie onderzoeksmethoden gebruikt: semi-gestructureerde interviews, participerende observatie en documentenanalyse. Dit wordt ook wel triangulatie van methoden genoemd, waarbij data vanuit verschillende invalshoeken wordt verzameld en geanalyseerd. Daarnaast hebben de scriptiebegeleider en medestudenten de rol van externe auditors gehad voor het waarborgen van de interne validiteit van het onderzoek. Deze auditors mogen geen verband houden met het onderzoek en controleren of de bevindingen, interpretaties en conclusies door de gegevens worden ondersteund (Cresswell, 2013). In totaal zijn er acht bijeenkomsten geweest met de scriptiebegeleider en medestudenten. Zij hebben de verschillende stappen in het onderzoek gevolgd en waar nodig suggesties gedaan voor het verbeteren van de kwaliteit van het onderzoek.

De externe validiteit is de mate van generaliseerbaarheid: gelden onderzoeksresultaten ook voor andere personen, instellingen, momenten in tijd of locaties? (Van Thiel, 2013). Het onderzoek betreft een enkele specifieke casus, namelijk de effecten van de Social Handprint op de initiatieven en partners die zijn aangesloten bij MAEX Amsterdam. Hoewel het onderzoeksobject intensief is bestudeerd in relatie tot zijn omgeving en zelf veranderlijk is van aard, biedt het ANT-perspectief inzichten in de interactieprocessen en werkingsmechanismen die gepaard gaan met de introductie van nieuwe methoden, programma's en methoden. Deze algemene inzichten met betrekking tot de implementatie van een meetinstrument verhoogt de externe validiteit van het onderzoek.

Tot slot heeft het vaststellen van de betrouwbaarheid in een casestudy betrekking op het in principe herhaalbaar maken van het uitvoeren van het onderzoek (Peters, 2005). Hoewel een eenzelfde uitvoering van het onderzoek onwaarschijnlijk is, is het van belang dat de onderzoekers de gevolgde procedures nauwkeurig beschrijven en hier verslaglegging van doen. Voor het borgen van de methodologische transparantie zijn daarom de topiclijsten, respondenten, transcripten en geanalyseerde documenten en bijeenkomsten in de bijlagen opgenomen. Hoewel nagenoeg dezelfde topiclijsten zijn gebruikt voor de interviews met zowel intern als extern betrokkenen, is de insteek van de gesprekken zo open mogelijk geweest om de beleavingswereld van de respondent centraal te stellen. Deze semigestructureerde interviews hebben daarom wel implicaties voor de herhaalbaarheid van het onderzoek.

Hoofdstuk 4 - Resultaten en analyse

De context van interactie is noodzakelijk om te begrijpen hoe de Social Handprint als actor-netwerk tot ontwikkeling is gekomen. Dit hoofdstuk beschrijft in het eerste deel de ontstaansgeschiedenis van het platform MAEX en de ontwikkeling van de Social Handprint. Daarna wordt met de vier translatiemomenten omschreven in hoeverre de Social Handprint zich heeft ontwikkeld als invloedrijke speler en welke effecten het teweegbrengt of kan brengen op het omliggende netwerk.

4.1 Voorgeschiedenis van de Social Handprint

Sinds 2019 is de Social Handprint ontwikkeld en publiekelijk beschikbaar gesteld op de website van MAEX. Om te begrijpen hoe het idee van de Social Handprint tot stand is gekomen en geïmplementeerd, wordt allereerst de voorgeschiedenis van het instrument uiteengezet.

De rode draad in de werkachtergrond van de twee oprichters van MAEX is het werken voor de publieke sector, vanuit de overheid, het bedrijfsleven en het adviesvak. De vraagstukken waarmee ze zich bezighielden, waren vaak op het snijvlak van de overheid, het bedrijfsleven en de samenleving. Een terugkerend patroon wat ze herkennen, is dat deze partijen elkaar wel horen, maar elkaar niet begrijpen. Daarnaast waren er twee andere ontwikkelingen merkbaar tijdens de programma's en projecten die ze uitvoerden. Allereerst groeide het besef dat de maatschappelijke opgaven waar we als samenleving nu voor staan, bijvoorbeeld op het gebied van zorgverlening, energie en voedselverbouwing, niet meer opgelost kunnen worden vanuit één invalshoek. Daarnaast kwamen er steeds meer initiatieven op in de buurt, wijk en stad. Hoewel overheden en bedrijven wel lijstjes hadden van initiatieven waar ze mee samenwerkten en iets mee wilden doen, was er volgens de oprichters geen gemeenschappelijke onderlegger waar al die initiatieven zichtbaar op waren. Om die reden zijn ze naast hun bestaande werkzaamheden, met verschillende mensen uit hun netwerk, de stichting Kracht in NL begonnen.

Echter, de oprichters wilden voorkomen dat er een eenzijdige statische kaart met initiatieven werd ontwikkeld. Daarbij wilden ze onderscheidend zijn en daadwerkelijk iets kunnen betekenen voor het maatschappelijk initiatief. De oprichters vertellen dat ze daarom zijn begonnen met nadenken over de vraag: *“Zou er iets kunnen zijn, als een social internal investment voor initiatieven, zodat ze zichtbaar kunnen maken welke waarde ze leveren?”* (interview 2). Dit deden ze samen met mensen van de TU Delft, de overheid en uit het bedrijfsleven. Deze brainstormsessies hebben geleid tot de eerste ideeën over een maatschappelijke beurs, met als resultaat dat in 2015 de BV MAEX in het leven was geroepen. De oprichters stellen als vereisten dat hun platform het landschap van initiatieven transparant en zichtbaar moet maken. Daarnaast moet het visueel zijn en snel en makkelijk in gebruik. Een belangrijke inspiratiebron voor MAEX was het platform IENS, dat nu is overgenomen door TripAdvisor en bekend is als The Fork, zo vertelt een van de oprichters:

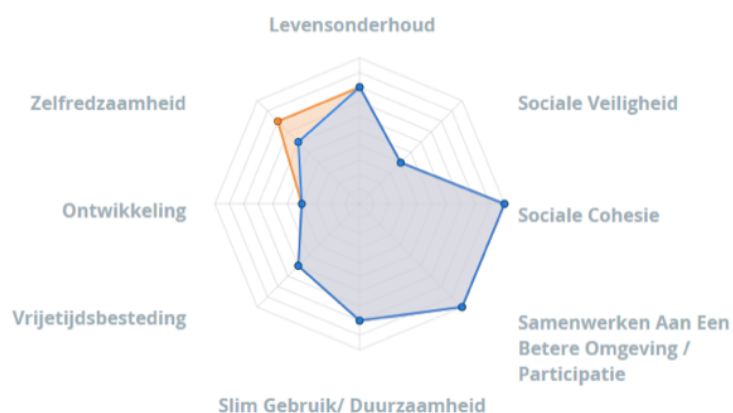
“Haar gedachte vond ik mooi: zij maakt alles transparant, maar ze kiest zelf niet. Ze heeft zelf geen oordeel. Dus als jij wilt eten in een vegetarisch restaurant met een terras waar niet gerookt wordt, dan kan je dat vinden. Maar het is niet goed of fout, de gebruikers die zeggen wat ze ervan vinden.” (interview 1)

4.2 Ontwikkeling van de Social Handprint als actor-netwerk

Toen het idee voor het platform MAEX was geboren, is de organisatie verder gaan groeien en kwamen er steeds meer opdrachten binnen. Er werden twee nieuwe medewerkers aangenomen voor onder andere het ontwikkelen van de techniek en het community management. Daarnaast werd er veel samengewerkt met betaalde en onbetaalde externen voor het verder professionaliseren van de website in de vorm van een hackathon, try-outs en langere samenwerkingsverbanden, met als uiteindelijke resultaat: de Social Handprint.

4.2.1 De voorganger van de Social Handprint: het waardeweb

In 2015 is de eerste versie van de website van het platform MAEX gelanceerd. Volgens de ontwikkelaar en data-analist van MAEX functioneerde het als een soort telefoongids, waar elk initiatief met foto, contactpersoon en korte beschrijving op stond. Het waardeweb is ontwikkeld, omdat vanuit klanten steeds vaker de vraag kwam om de waarde en behoeftes van initiatieven inzichtelijk te maken, bijvoorbeeld meer geld en kennis of minder bureaucratie. *“Dat was een vrij simpel model met ik geloof een achttal waarden, dat ging over veiligheid, over sociale cohesie en dan kon je als initiatief aangeven waar je dan vooral op scoorde.”* (interview 3). Initiatieven konden een waardeweb aanmaken, door zich op de website van MAEX te registreren en een gestandaardiseerde vragenlijst in te vullen. Vervolgens werd door de achterliggende techniek in een matrix zichtbaar gemaakt op welke thema's waarde werd geleverd. Deze matrix is afgebeeld in figuur 5, waar de oranje lijn betrekking heeft op de waarde voor de doelgroep en de blauwe lijn op de waarde voor de omgeving.

Figuur 5. Het waardeweb

Na het lanceren van de website, en het houden van bijeenkomsten door het hele land, melden steeds meer initiatieven zich aan op het platform en verzamelde MAEX steeds meer kennis en informatie. Voor verschillende opdrachtgevers onderzochten ze deze data en brachten ze rapportages uit over de waarde van deze initiatieven en hun behoeftes. Op basis van deze onderzoeken zijn de medewerkers van MAEX in staat geweest om verschillende problemen te identificeren. Zo blijkt dat de bedenkers van de initiatieven moeite hadden met het vinden van een passende subsidie of een donatie. In de eerste plaats omdat fondsen en donateurs verschillende voorwaarden stellen om in aanmerking te komen voor een geldbedrag. Het vraagt daarom veel tijd en inspanning, omdat ze precies moeten weten waar ze naartoe moeten schrijven om het proces van fondsen en subsidies aanvragen succesvol te doorlopen. Daarnaast is het

volgens de oprichters moeilijk om sponsors te kunnen vinden om als bestaand initiatief te kunnen verduurzamen en professionaliseren (interview 1):

“Dat tussenstukje, van het maatschappelijk initiatief op weg naar verbetering, daar zagen we ook dat niemand... De grote fondsen niet, de gemeenten niet. Niemand wil in jou geld stoppen als je al wat doet en als je dat beter wilt doen. Iedereen wil iets nieuws.”

“Dat hele geld, waarvan we zeiden dat gaat eigenlijk altijd in al die potjes, die richten zich altijd op de systeemwereld. Dat gaat dan van de gemeente naar een vrijwilligersorganisatie, maar dat zijn inmiddels ook allemaal bureaucratieën.”

“Bijvoorbeeld een initiatief liet dan zelf welke impact ze maken, maar dan zei de gemeente: ja, maar dat is net wat we niet bedoelen, bij wijze van spreken, maar lever je dan ook impact daarop?”

Aan de andere kant ondervinden ook fondsen en gemeenten problemen in het proces voor het beoordelen en goedkeuren van aanvragen. Het komt bijvoorbeeld voor dat het beoordelen van een aanvraag kostbaarder is dan het uiteindelijke bedrag wat aan een initiatief wordt toegekend. Om dit probleem te verhelpen is MAEX op zoek gegaan naar juristen en fondsen die wilden helpen met een infrastructuur, waarbij het mogelijk werd gemaakt om de allocatie van gelden efficiënter te laten verlopen. In MAEX jargon wordt dit ook wel de impuls genoemd, oftewel: *“dat je ze letterlijk een steuntje in de rug geeft”*. In eerste instantie werd hier alleen een financiële impuls mee bedoeld. Later werd dit concept uitgebreid naar impulsen in de vorm van kennis, bijvoorbeeld door het aanbieden van hulp bij juridische en financiële vraagstukken.

Tegelijkertijd merkten de medewerkers van MAEX dat impact maken steeds populairder werd en er steeds meer vraag kwam om dit te meten. Deze vraag kwam zowel van initiatieven die aan geldschietters moesten verantwoorden wat hun maatschappelijke waarde is, als vanuit de gemeente en de fondsen. *“Als ik een euro subsidie aan jou geef wat wordt daarvoor gedaan en wat bereik je dan echt? En het liefst iets concreter, iets cijfermatiger dan alleen maar met anekdotische verhalen.”* (interview 3). *“En hoe weet ik nou of ik in de ene moestuin moet investeren of in de andere?”* (interview 1).

Hoewel het in eerste instantie niet de insteek was om zelf een model te ontwikkelen, bleek dit volgens de medewerkers van MAEX uiteindelijk de enige oplossing. De oprichters en de ontwikkelaars van het model zagen constant hetzelfde terugkerende probleem: *“Als je een onderscheid maakt tussen systeemwereld en leefwereld en de initiatieven eigenlijk schaart onder de leefwereld en al die organisaties onder de systeemwereld, zagen we dat één van de belangrijkste mismatches was dat er eigenlijk geen eenduidige taal is.”* (interview 3). Er is nog geen generiek model op de markt en de bestaande methodes zijn te tijdrovend, diepgaand of duur. Bovendien leeft de veronderstelling dat initiatieven zelf ook niet op dikke rapportages zitten te wachten, zoals hele ketenanalyses of onderzoeken die te specifiek gefocust zijn op een bepaalde casus.

4.2.2 De Sustainable Development Goals als verbindende taal

In deze zoektocht naar een gemeenschappelijke taal, zodat de overheid, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld elkaar wel begrijpen, kwamen de medewerkers in 2018 in aanraking met de Sustainable Development Goals (SDG's). De SDG's werden steeds gangbaarder, omdat de roep dat organisaties iets met de SDG's moesten doen om de werelddoelen te halen steeds luider werd. Dit uit zich

in overheden en gemeentes die steeds vaker deze doelen opnemen in hun eigen beleid en bedrijven die coalities sluiten om zichzelf te committeren aan de SDG's. Deze taal biedt volgens de oprichter ook kansen voor het waarderen van het maatschappelijk initiatief:

“Tegelijkertijd zagen wij dat die SDG's, de onderwerpen daarvan, heel goed aansluiten bij de waarde die initiatieven leveren. Je snapt het gelijk, het is visueel, het is supersterke taal. Het beeld wat erbij past is goed, het is helder, dus het past heel goed bij wat wij neer wilden zetten met dat impact model.”

(interview 1)

Een belangrijke samenwerkingspartner op het pad van MAEX is SDG Nederland. Deze organisatie zet zich in voor het zichtbaar maken van de ontwikkelingsdoelen en het activeren van mensen om hieraan bij te dragen. Volgens SDG Nederland zijn er drie principes leidend binnen de SDG's: *leave no one behind, think global, act local* en het creëren van een mondiale taal.

“Iedereen kan de SDG toepassen en gebruiken. Ja, dat maakt het ook makkelijk als je zegt we hebben het over armoedebestrijding. Ja als we allemaal SDG 1 ervoor gebruiken, weten we allemaal wat het is, hoef je er ook niet meer over te praten, dan gaan we het gewoon doen.” (interview 4)

Echter, de medewerkers van MAEX maakten zich wel zorgen of het SDG-concept niet te ingewikkeld was en het model niet zou worden opgepakt door de initiatieven. Daarom besloten ze het systeem *“fundamenteel om te draaien”* door de activiteiten in plaats van de toekomstdoelen te beschrijven. *“De enige manier om deze maatschappelijke initiatieven te bereiken, is aansluiten bij hun wereld. Wat is hun taal, wat zijn de dingen die ze doen. En dan vertalen wij die wel naar SDG's en dat soort dingen.”* (interview 1) Het platform en netwerk van MAEX zorgden ervoor dat het relatief eenvoudig was om gegevens te verzamelen voor het formuleren van activiteiten en ontwikkelen van indicatoren. De partijen die reeds waren aangesloten, konden ze ook benaderen voor het uitvoeren van pilots en het testen van hun model. Deze bijeenkomsten werden georganiseerd met behulp van Innovation Booster, die ook hebben geholpen bij het ontwikkelen van de website, waarbij ze werkten met zogeheten *build-measure-learn feedback loops*:

“We zijn hele kleine prototypes gaan bouwen, testen met een aantal initiatieven, van kun je dit invullen, past de waarde die je levert, past dat daarin? Op welke manieren moeten we dat dan uitdrukken, wat werkt wel voor jou en wat werkt niet? En dat weer vertalen naar een nieuw prototype, zo zijn we door een aantal van die loops gegaan en toen hebben we uiteindelijk in november 2019 de eerste versie gelanceerd.”

(interview 3)

4.2.3 De Social Handprint: het berekenen van maatschappelijke waarde

In de actor-netwerktheorie worden verschijnselen zoals de Social Handprint uitgelegd als het resultaat van een netwerk van heterogene materialen. Deze interactieprocessen tussen het sociale en het natuurlijke zijn bepalend voor de manier waarop kennis en feiten worden geproduceerd en aan betekenis winnen in een netwerk. Het uiteenzetten van de gestandaardiseerde vragenlijst, maakt inzichtelijk op welke manier initiatieven zich moeten conformeren aan de ideeën en opvattingen van MAEX en de Social Handprint. Dit proces van standaardisering is eveneens uitgewerkt in bijlage VIII voorbeeld I.

De eerste stap voor het aanmelden van een initiatief, is het aanmaken van een profiel op de website van MAEX. Nadat een account is aangemaakt, komen de initiatiefnemers bij een vragenlijst terecht die bestaat uit vier verschillende onderdelen: basis, impact, inzet en behoefte. In het eerste onderdeel, de basis, hebben initiatieven de mogelijkheid om zelf teksten, foto's en video's toe te voegen om hun profiel persoonlijker te maken. Deze teksten hebben veelal betrekking op de missie en visie van een organisatie en kunnen naar eigen voorkeur worden aangevuld met persoonlijke quotes.

Het onderdeel impact bestaat uit een meerkeuzelijst die bepalend is voor de hoogte van de maatschappelijke waarde en hoe de visuele weergave van de Social Handprint eruit komt te zien. SDG 1 kan bijvoorbeeld groter worden uitgelijnd dan SDG 10. Het onderdeel impact bestaat uit twee aparte onderdelen: impact basis en impact uitgebreid. Het onderdeel impact basis is verplicht voor alle initiatieven die zich aanmelden en toont het bereik van een initiatief, aan welke SDG's het bijdraagt en aan welke subdoelstellingen per SDG. De manier waarop deze indicatoren zijn opgebouwd, is als volgt:

“Wij hebben eigenlijk per SDG een aantal indicatoren gebouwd, die bestaan uit een activiteit, een eenheid en een waarde. Dan kan je denken aan bijvoorbeeld de bijdrage aan SDG, voor het opwekken van duurzame energie door je dak ter beschikking te stellen voor zonnepanelen, door mensen voorlichting te geven over hoe ze duurzaam bezig kunnen zijn. Dus zo hebben we per SDG een aantal activiteiten verwoord die wij herkennen van de initiatieven die je kunt doen om bij te dragen aan de SDG.” (interview 3)

In het onderdeel impact uitgebreid kunnen initiatieven aangeven hoeveel activiteiten ze hebben gedaan, doordat er eenheden aan de indicatoren zijn gekoppeld. Hierbij kunnen ze aangeven of de getallen exact gemeten of een schatting zijn. Dit geven ze aan door de aantallen in te voeren van het afgelopen jaar en wat de verwachte aantallen zijn voor het komende jaar. De optelsom van alle ingevulde activiteiten in het model, resulteert uiteindelijk in de totale maatschappelijke waarde van een initiatief of sociale onderneming. Het berekenen van deze maatschappelijke waarde gebeurt als volgt:

“Vervolgens kan je, dat is optioneel, aan het systeem vragen om dat om te rekenen naar een financiële waarde. Dus aan iedere eenheid is een bedrag gekoppeld en daarmee kan je het omrekenen. Hier weer het voorbeeld van eenzaamheid, ik heb voor 1000 contacten gezorgd het afgelopen jaar en 1 contact is 15 euro waard dan heb je voor 15000 euro aan maatschappelijke waarde geleverd.” (interview 3)

Het is de bedoeling dat initiatieven de vragenlijst jaarlijks invullen, zodat de gegevens actueel blijven en de ontwikkeling van het initiatief door de tijd kan worden gemonitord. Na het invullen van de vragenlijst hebben initiatieven de mogelijkheid om aan te geven welke indicatoren ontbreken en moeten worden ontwikkeld voor een betere representatie door het model. Dit noemen ze bij MAEX ook wel het principe van een lerend systeem; jaarlijks wordt het model geüpdatet op basis van feedback van initiatieven en aangesloten partners. Ook worden de achterliggende bronnen gecontroleerd op meer actuele of betere versies. Deze bronnen zijn hoofdzakelijk maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA's), academische studies, kostprijzen en proxies.

Ten slotte brengen de medewerkers van MAEX een aantal nuances aan op het model. Ten eerste moet men volgens de oprichters van MAEX niet te zwaar tillen aan het impactbedrag in maatschappelijke euro's: *“Het gaat niet om zoveel mogelijk bereik, het gaat erom te laten zien wat je doet”* (interview 3). Ten tweede is het model niet bedoeld om een sluitende wetenschappelijke en kwalitatieve analyse te geven, maar een laagdrempelige manier om te laten zien wat de meerwaarde is van een initiatief. Dit proberen ze te bereiken door de SDG's in verschillende kleuren in een donutvorm weer te geven. De grootte van de

gekleurde vlakken is per SDG verschillend, omdat het in verhouding staat tot de maatschappelijke waarde die per thema wordt berekend. De profielen van de initiatieven worden openbaar weergegeven op het platform, waardoor ieder willekeurig persoon de Social Handprint online kan opzoeken. Met een muisklik vouwt het dynamische model zich uit, waardoor zichtbaar wordt welke activiteiten per thema worden uitgevoerd. Met behulp van staafdiagrammen en grafieken wordt duidelijk hoe een initiatief zich ten opzichte van het voorgaande jaar heeft ontwikkeld. Dit is ook terug te zien in voorbeeld II in bijlage VIII.

4.2.4 Impact: een buzzwoord?

Tijdens de ontwikkeling van het platform en de Social Handprint, krijgt MAEX van klanten steeds vaker de vraag of ze de meerwaarde van initiatieven kunnen laten zien. Ook merken ze dat het concept impact meten steeds populairder wordt. Hoewel er geen eenduidige en sluitende definitie bestaat van wat impact is, probeert MAEX hier met de Social Handprint vorm aan te geven. Dit doen ze enerzijds door het berekenen en kwantificeren van de activiteiten in een bedrag van euro's en anderzijds door het visualiseren van deze berekeningen in grafieken, tabellen en de Social Handprint zelf. Het concept maatschappelijke waarde levert echter meer verwarring op wanneer het in de verbale communicatie moet worden gebruikt. De actoren in het netwerk van de Social Handprint gebruiken veel overlappende begrippen, zoals maatschappelijk rendement, maatschappelijk effect, impact, public value, publieke waarde, enzovoort. Dit geldt eveneens voor de externe communicatie van MAEX op de website, flyers en tijdens vergaderingen en bijeenkomsten. Het is onduidelijk in hoeverre altijd hetzelfde met deze begrippen wordt bedoeld, bijvoorbeeld wanneer er wordt gesproken over de output of outcome van de Social Handprint.

Een tijdlijn van de ontwikkeling van het platform MAEX en de Social Handprint is weergegeven in bijlage VI.

4.3 Totstandkoming van de Social Handprint in Amsterdam

In de ANT kan het voorkomen van sociaal-technologische verschijnselen worden verklaard door de interactieprocessen tussen menselijke en niet-menselijke actoren te bestuderen en beschrijven. Het implementeren van de Social Handprint in Amsterdam bestaat uit vier verschillende fases: problematiseren, interesseren, inschrijven en mobiliseren. In de realiteit overlappen deze fasen elkaar en kennen ze een non-lineair verloop.

Problematiseren

Het is van belang te identificeren wie en wat betrokken zijn bij de implementatie van het instrument, omdat deze actoren en interactieprocessen doorslaggevend kunnen zijn in het al dan niet laten slagen van de Social Handprint. Op basis van de resultaten van het onderzoek zijn menselijke en niet-menselijke actoren geïdentificeerd, evenals de manier waarop ze zijn verbonden met de Social Handprint in Amsterdam. Een overzicht van de geïdentificeerde actoren is weergegeven in bijlage VII.

Op het platform van MAEX hebben ze vervolgens geformuleerd waarom het in het belang van de actoren is om van de instrumenten gebruik te maken als:

- initiatieven hun impact willen meten, maken en managen;

- bedrijven aan hun stakeholders willen laten zien hoe zij met hun social return verplichting sociale impact maken;
- fondsen initiatieven willen beoordelen en een beeld willen krijgen van het effect van hun donatiebeleid op de samenleving;
- de overheid inzicht wil in de waarde van initiatieven van sociale ondernemers en op welk beleidsterrein waarde wordt geleverd om zo beleid te toetsen, aan te passen of cocreatie te organiseren.

Bovendien is het gebruik van de Social Handprint ook in het eigenbelang van de oprichters van MAEX. Enerzijds als sociale onderneming om het eigen voortbestaan te verzekeren, anderzijds als mens zijnde vanwege altruïstische beweegredenen: het werken aan een betere wereld met het raamwerk van de SDG's. Het is daarom cruciaal voor de oprichters van MAEX om antwoord te krijgen op de vraag: *Hoe wordt de Social Handprint onmisbaar?* Daarnaast moeten alle betrokken partijen erkennen dat ze er baat bij hebben om samen te werken rondom dit vraagstuk door gebruik te maken van de Social Handprint, ongeacht de bewegingen en omwegen die ze ervoor moeten maken en accepteren.

Interesseren

De voorgestelde entiteiten bij de problematisering kunnen zich aansluiten bij het oorspronkelijke plan of de transactie weigeren door de eigen identiteit, doelen, oriëntaties, motivaties of belangen op een andere manier te formuleren. De identiteit van de entiteiten worden gevormd en aangepast tijdens de actie. De primaire doelgroep waar het platform onder de aandacht moest worden gebracht, waren de initiatieven. Dit deden de medewerkers van MAEX onder meer door bijeenkomsten en workshops te organiseren. Ook kwam het voor dat ze bij initiatieven langskwamen op uitnodiging of dat ze zelf bij initiatieven langsgingen. Dit zorgde ervoor dat de community managers destijds elk initiatief persoonlijk kenden.

Hoewel de initiatieven een onmisbare schakel zijn in het netwerk van de Social Handprint, kan het businessmodel van MAEX niet voortbestaan zonder betalende klanten. Daarom moeten de oprichters van MAEX inspelen op de behoefte, vraag en ontwikkelingen die spelen in de omgeving. Toen in 2016 bleek dat er steeds vaker mensen gingen samenwerken op lokaal of regionaal niveau, was dit de aanleiding om het platform uit te breiden.

“Vroeger dachten we als je nou als bedrijf iemand vrijwilligerswerk wil laten doen, dan gaat die persoon daar feitelijk naar toe. Dus het heeft geen zin om iemand uit Groningen te matchen aan Limburg. Dus toen kwam de vraag kunnen we niet ook lokale MAEX'en maken?” (interview 1)

Vervolgens is MAEX begonnen met het ontwikkelen van een platform op maat voor de vier grootste gemeentes van Nederland. Het resultaat was dat de gemeente Amsterdam zelf op MAEX afkwam met het verzoek om een exclusieve infrastructuur te maken, omdat de gemeente in het bezit is van diverse fondsen en het hele maatschappelijke veld van Amsterdam in beeld wilde hebben. Daarnaast hielp het ook dat de wethouder van de gemeente Amsterdam op zoek was naar een schakel die kon samenwerken met de lokale stadsfondsen, zodat de gemeente dat zelf niet meer hoefde te doen.

In een zoektocht naar donateurs in de gemeente Amsterdam, gaven de oprichters van MAEX meerdere presentaties om hun ideeën te pitchen. In 2018 namen ze deel aan het landelijke fondsenoverleg waar een groot aantal vermogensfondsen aanwezig waren. Daar kwamen ze in aanraking met Fonds voor Oost, wat nu Mensen Maken Amsterdam is, die zich eveneens inzette voor het maatschappelijk initiatief en

naamsbekendheid probeerde te krijgen binnen de gemeente Amsterdam. Het begin van het nieuwe bondgenootschap met Mensen Maken Amsterdam verliep ongecompliceerd en natuurlijk:

“Dus toen dachten we; nou ja dit is eigenlijk wel een hele goede manier om te kijken of we dat niet samen kunnen doen. En zo zitten we volgens mij alle twee wel in elkaar van nou ja samen lukt het waarschijnlijk beter dan alleen, dus toen zijn we eigenlijk samen verder opgetrokken.” (interview 6)

De onderhandelingspositie van MAEX werd flink verstevigd door het nieuwe bondgenootschap, omdat Mensen Maken Amsterdam een overkoepelende stichting is met meerdere fondsen. Het bondgenootschap probeerde aan steun te winnen door maandenlang presentaties te geven bij verschillende afdelingen en directies binnen de gemeente Amsterdam:

“Wij hebben eigenlijk bij de gemeente samen het plan neergelegd van nou kijk wat we bieden is samen een soort van instapmodule voor maatschappelijk initiatief als je alleen even wat wil doen in je buurt, een kleinschalig initiatief hebt voor jou buurt, dan kan je terecht bij de buurtfondsen. Als je dan wat groeit (...), dan kan je bij de MAEX terecht en zo kunnen we in heel de stad zichtbaar maken wat al die initiatiefnemers wel niet betekenen voor de stad.” (interview 6)

In eerste instantie bevestigde de gemeente Amsterdam dat ze behoefte hadden aan “handvatten” om de waarde van initiatieven zichtbaar te maken. Daarnaast wilden ze graag een centraal aanspreekpunt creëren voor initiatieven. Zo vertelde de woordvoerder van de gemeente dat overheden steeds vaker werden geconfronteerd met initiatieven die aanvankelijk klein waren begonnen, maar door de jaren heen steeds grotere opgaven waren gaan aanpakken uit de buurt. Het gevolg was dat er meer verbindingen en netwerken rondom deze initiatieven ontstonden, waardoor deze initiatieven groeiden in omvang en betekenis. De gemeente had daarentegen ook redenen om meer terughoudend te zijn:

“Tegelijkertijd wil je dat ook niet echt dichttimmeren, want hoe meer regels en voorwaarden, vaste manieren van werken je eraan koppelt. Hoe meer risico je loopt dat je het weer langs een lat gaat leggen, waar initiatieven dan weer niet in passen, maar dan wel waardevol zijn. Dus het moet een flexibele manier van werken blijven.” (interview 7)

“Ja onder mensen die met initiatieven werken wordt het enthousiast ontvangen. (...) Maar mensen die wat minder met initiatieven werken, met wie je wilt communiceren eigenlijk, die zien weer een nieuw instrument op zich afkomen. We hebben onze eigen manier van beoordelen toch al. En dat is eigen aan dit soort veranderingen hè.” (interview 7)

Hoewel de werkingsmechanismen van het meetinstrument nooit eerder waren aangetoond, waren de machtsverhoudingen om het idee van MAEX tot een succes te maken gunstig te noemen. Ten eerste was het politieke milieu veelbelovend, omdat in 2014 een convenant is gesloten tussen de gemeente en de charitatieve vermogensfondsen. In dit convenant is het verlangen vastgelegd om gezamenlijk de maatschappelijke uitdagingen in de stad Amsterdam aan te gaan. Ten tweede waren er geen dreigingen van concurrerende partijen die de alliantievorming tussen MAEX en de initiatieven van de gemeente en de fondsen konden verstoren, omdat er geen vergelijkbaar alternatief van de Social Handprint op de markt

was. Tot slot had MAEX een grote verscheidenheid aan apparaten van interesse tot beschikking: het geven van workshops en presentaties voor initiatieven, bedrijven en fondsen en het vroegtijdig bouwen van een op maat gemaakt platform voor de gemeente Amsterdam.

Inschrijven

Ongeacht hoe goed de apparaten van interesse werken of hoe overtuigend de argumenten zijn, succes is nooit vanzelfsprekendheid. De apparaten van interesse leiden niet per definitie tot allianties, maar worden gevormd en geconsolideerd in de fase van inschrijving. Dat een vaste rolverdeling geen gegeven is in de fase van inschrijving, bleek eveneens uit de ontwikkeling van het strategische bondgenootschap tussen MAEX en de fondsen. Naarmate ze verder kwamen in het proces om de gemeente bij hun plannen te betrekken, deden zich een aantal problemen voor. Daarover vertelt de woordvoerder van Mensen Maken Amsterdam: *“In het begin, omdat de samenwerking bij de gemeente is aangevraagd, dachten heel veel mensen ja dat Mensen Maken Amsterdam is onderdeel van de MAEX, dus we hebben vooral veel moeten uitleggen dat het twee verschillende dingen zijn.”* Waarop de woordvoerder vervolgt: *“Achteraf hebben we wel heel veel moeten repareren. Silvia en ik hebben ook echt moeten leren: we gaan nooit meer samen onze projecten presenteren aan heel veel ambtenaren, want dan snappen ze er helemaal niks meer van.”* Desondanks bleek de gezamenlijk inspanning van MAEX en de fondsen succesvol toen ze van de gemeente voor vier jaar een subsidie kregen toegekend.

Daarentegen bleek ook dat de fase van inschrijving geen rollen uitsluit. Toen MAEX namelijk bekendheid had verworven binnen de gemeente, zag de gemeente ook mogelijkheden voor het uitbesteden van werkzaamheden via Bureau Social Return. De woordvoerder van het detacheringsbureau DPA vertelt hoe ze voor de eerste keer in contact kwam met MAEX:

“Ik was aan het nadenken van goh hoe gaan we dit invullen, want mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt... Ja die gaan wij niet aan een baan helpen, onze klanten gaan dat niet accepteren. Dat hebben we al geprobeerd en dat werkt gewoon niet. Dus toen hebben zij een aantal opties meegegeven van goh misschien kan je eens contact opnemen met MAEX. Zij hebben hier ervaring in.” (interview 8).

Aangezien de impulsen van MAEX niet alleen bestaan uit financiële donaties, maar ook vorm kunnen aannemen door de inzet van arbeidsuren of andere specifieke diensten, was dit aanleiding voor beide partijen om te onderzoeken wat ze voor elkaar konden betekenen. Het resultaat was dat de alliantie rondom het meetinstrument werd uitgebreid en er meer geld, middelen en kennis beschikbaar werden gesteld om initiatieven te ondersteunen en te versterken.

Wat betreft het inschrijven van de initiatieven, zijn er door MAEX verschillende strategieën toegepast om de initiatieven op het platform te houden. Zo probeert MAEX het aantrekken van nieuwe initiatieven zo toegankelijk mogelijk te maken door het aanmaken van een profiel en het berekenen van de maatschappelijke waarde kosteloos aan te bieden. Daarnaast weten ze reeds ingeschreven en potentiële initiatieven te lokken en te verleiden door het inbouwen van prikkels. Zo kunnen initiatieven in aanmerking komen voor een impuls, mits ze hun gegevens hebben bijgewerkt op hun profiel, zich in de “doorgoefase” bevinden in plaats van in de “planfase” of “startfase” en het geld besteden aan het professionaliseren en verduurzamen van de organisatie. Ook uit MAEX dreigementen, zoals het op non-actief zetten of verwijderen van een profiel, als blijkt dat de data in de Social Handprint een aanzienlijke tijd niet is bijgewerkt. In zekere zin kan er dus ook worden gesproken van een transactionele strategie: in ruil voor data kunnen initiatieven aanvragen indienen voor verschillende type impulsen. Dat deze verleidingsstrategie werkt, blijkt onder andere uit de ervaring van initiatieven:

“In eerste instantie, heel eerlijk, ik ben er toen mee begonnen zo’n 1,5 jaar geleden met invullen, toen dacht ik jeeetje jongens, zoveel werk, voor zo’n klein beetje geld. (...) Maar ja toen dacht ik afgelopen jaar van het is wel gewoon een kans. Toen heb ik me er gewoon even hard voor gemaakt en toen had ik ook zoiets van misschien even investeren qua tijd en dan kijken wat het oplevert.” (interview 9).

Hoewel de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een impuls of het maken van matches altijd al van betekenis waren, is het voor de ontwikkeling van de Social Handprint belangrijk om te beseffen dat tijdens het uitkeren van de eerste impulsen tussen 2016 en 2019 gebruik werd gemaakt van het waardeweb. De oprichter van MAEX licht toe dat de impulsen een belangrijke prikkel waren om initiatieven in 2019 gebruik te laten maken van de Social Handprint: *“Toen hebben we dus tegen al die mensen moeten zeggen ja nu moet je je waardeweb updaten. Nou dat doet natuurlijk ook niet iedereen. Maar met het hebben van veel en regelmatige impulsen, dan kom je daar.” (interview 2)*

Mobiliseren

In de fase van mobiliseren staat de vraag centraal of de vertegenwoordigers representatief zijn voor hun achterban. De term mobiliseren verwijst naar de verplaatsingen die noodzakelijk zijn om de actoren die dat voorheen niet waren mobiel te maken. Aanvankelijk gold dat er een mismatch was tussen de leefwereld van initiatieven en de systeemwereld van overheid, fondsen en bedrijven in Amsterdam. Ze begrepen elkaar niet en waren moeilijk toegankelijk voor elkaar. Door te spreken met vertegenwoordigers van deze initiatieven, de overheid, fondsen en bedrijven, en het toebedelen en construeren van nieuwe rollen, zijn de werkingsmechanismen van de Social Handprint in beweging gekomen.

Vanaf het begin hebben Mensen Maken Amsterdam en MAEX samen opgetrokken om de impuls voor het verduurzamen en versterken van Amsterdamse initiatieven en sociale ondernemingen te realiseren. *“Nu doen we dat eigenlijk nog steeds samen, in ieder geval dit jaar en volgend jaar, de Amsterdam Impuls. Dat is eigenlijk met name waar onze samenwerking zich op toespitst” (interview 6).* Echter, de Social Handprint zou zijn functie beter kunnen benutten voor de fondsen:

“Het is nu heel specifiek op: kan je kosten neerleggen die de organisatie versterkt. Dus dat is juist ook omdat die kosten niet bij fondsen of bij de gemeente gevraagd kunnen worden, is dit een heel populair aanvraagding. Dat is heel fijn, maar dat maakt het ook heel lastig om dit binnen een bepaald thema te doen.” (interview 6)

“Maar ik kan me wel voorstellen als je bijvoorbeeld echt specifiek een Amsterdam impuls niet op organisatieversterking, maar op het tegengaan van eenzaamheid ofzo zou doen, dan kan ik me wel voorstellen dat zo’n Handprint makkelijker te gebruiken is.” (interview 6)

De gemeente maakt daarentegen actiever gebruik van de Social Handprint als meetinstrument. Sinds 2021 staat de subsidie Integraal maatschappelijk initiatief openbaar op de website van de gemeente voor maatschappelijke initiatieven en sociale ondernemingen die een bijdrage leveren aan de stad Amsterdam. Om in aanmerking te komen voor deze subsidie heeft de gemeente in haar beleid opgenomen dat de initiatieven een bewijs van inschrijving op het platform MAEX moeten indienen bij het aanleveren van de gevraagde documenten. Het beoordelen van de Social Handprint moet helpen om met verschillende

disciplines binnen de gemeente het gesprek aan te gaan. De gemeente kan met de Social Handprint ook beoordelen of ze het initiatief waardevol vinden en willen subsidiëren. Het werd een onverwachts succes, zo vertelde de woordvoerder van de gemeente:

“Het is voor ons ook nog echt uitzoeken, 80 aanvragen, dat hadden we allemaal niet verwacht, zo veel! Dat laat natuurlijk ook zien dat het heel belangrijk is. Maar de hoop is natuurlijk dat het gaat werken. Dat het een handvat biedt om in een oogopslag te zien waar zo’n initiatief allemaal aan bijdraagt. Dat het de beoordeling versnelt en dat afdelingen gaan zien hier moeten we dus aan meewerken.” (interview 7)

Volgens de woordvoerder is de volgende stap dat andere afdelingen het instrument gaan herkennen en ook gaan gebruiken om analyses te maken voor hun eigen afdeling. De vraag of de Social Handprint in de toekomst ook wordt gebruikt is daarentegen onzeker:

“Maar dat is het lastige met een overheid, je weet natuurlijk nooit waar de accenten komen te liggen in de volgende coalitieperiode en dat er dan een wethouder of directeur zit die zegt: sorry ik zie de waarde hier niet van. En nou ja dat is best lastig en dan is het natuurlijk voor nu aan ons om te laten zien wat je met dit instrument kan” (interview 7)

Dat de Social Handprint een veelbelovend instrument kan zijn binnen een organisatie, beaamt ook DPA. Op dit moment zijn er tien initiatieven aan het detacheringsbureau gekoppeld via de MAEX impuls die hulp zullen ontvangen bij financiële vraagstukken. Hoewel het bedrijf in de toekomst meer gebruik zou willen maken van de Social Handprint, willen ze eerst voldoende steun hiervoor verwerven binnen de organisatie:

“We hebben wel besloten van eerst dit goed doen en dat kunnen we in de toekomst kijken, als dit een geoliede machine wordt hè, dat dit echt wel in alle processen is geïmplementeerd. Het is ook lastig hè, het is ook een cultuurverandering hè. Het is niet zo van nou we willen dit op deze manier insteken en iedereen moet daaraan voldoen. Je moet wel die intrinsieke motivatie erbij krijgen.” (interview 8)

Wat betreft de gemeenschap van initiatieven is het problematischer om een vertegenwoordiger of woordvoerder aan te wijzen. Om die reden hebben de oprichters van MAEX meerdere community managers in dienst genomen, die zich focussen op het onderhouden van de relaties met de achterban en het aantrekken van nieuwe initiatieven. Het community management omvat activiteiten als het uitsturen van nieuwsbrieven en het organiseren van digitale bijeenkomsten waarin het aanmaken en gebruiken van de Social Handprint wordt toegelicht. Ook worden een-op-een consults aangeboden om initiatieven te helpen die nog met vragen zitten. Daarnaast wordt er via deze kanalen regelmatig gerefereerd aan initiatieven die een volledig ingevuld profiel en Social Handprint hebben aangemaakt op het platform. Deze voorbeelden dienen ter inspiratie om andere initiatieven in beweging te brengen om hetzelfde te doen.

Zodoende verwijst de fase van mobiliseren naar alle verplaatsingen die noodzakelijk zijn om de actoren die dat voorheen niet waren mobiel te maken. De ingeschreven initiatieven hebben hun activiteiten getransformeerd naar kwantitatieve waarde door het invullen van de vragenlijsten bij het aanmaken van een profiel. Deze getallen worden geconverteerd naar een maatschappelijke waarde in euro's en de SDG's, die

gezaamenlijk de Social Handprint vormen. Deze Social Handprint wordt vervolgens gebruikt als gemeenschappelijke taal in het managen van impact, de communicatie richting stakeholders en in het onderbouwen, verantwoorden en beoordelen van subsidieaanvragen. Althans, dit is hoe de oprichters van MAEX de werkingsmechanismen van de Social Handprint voor ogen hebben. In paragraaf 4.4 worden de effecten van de Social Handprint op het omliggende netwerk uiteengezet en welke mogelijke risico's hieraan verbonden zijn.

4.4 Voortbestaan van de Social Handprint in Amsterdam

Op het moment van dit onderzoek bestaat de Social Handprint circa 2 jaar. Er staan rond de 300 initiatieven ingeschreven op het platform MAEX Amsterdam. Daarnaast is er meer dan 300.000 euro uitgekeerd in de vorm van financiële donaties en arbeidsuren.

4.4.1 Social Handprint als inscriptie

Vanuit een rationele kijk op de Social Handprint vormen de SDG's en de maatschappelijke waarde een bepaalde representatie van de activiteiten van maatschappelijke initiatieven en sociale ondernemingen in Amsterdam. Deze cijfers geven een beeld van de activiteiten die ze het afgelopen jaar hebben uitgevoerd en van de activiteiten waarvan ze verwachten dat ze die in het aankomende jaar gaan uitvoeren. Wanneer er dieper op de analyse wordt ingegaan, wordt een grafiek zichtbaar die de precieze aantallen en de vooruitgang of achteruitgang van deze activiteiten op een bepaalde indicator weergeeft. Zo is bijvoorbeeld het verschil af te lezen hoeveel uren zijn besteed aan bepaalde activiteiten en hoeveel mensen er zijn bereikt ten opzichte van het voorgaande jaar. Idealiter vormt het monitoren van deze waarden aanleiding voor initiatiefnemers of medewerkers van de gemeente, fondsen of bedrijven om hun handelen daarop aan te passen. Echter, de Social Handprint kan pas performatief zijn als de bijbehorende waarden het karakter aannemen van een inscriptie naarmate ze hoger scoren in de hiërarchie van modificatie. Over het algemeen geldt: hoe betrouwbaarder de vertaling is of wordt beschouwd, hoe steviger de positie van de speler in het netwerk is.

In de eerste plaats zijn de SDG's van de Verenigde Naties het resultaat van een politiek proces op mondiaal niveau, waarachter verschillende ideeën en belangen schuilgaan. Hoewel de SDG's volgens de respondenten een belangrijk raamwerk vormen om wereldwijd samen te werken, zijn de doelen geformuleerd met het oog op de ontwikkelingslanden. Het vertalen van deze ontwikkelingsdoelen naar de huidige context kent daarom ook beperkingen:

“Om een voorbeeld te noemen; SDG 2 gaat over geen honger. Nou in Nederland is honger een probleem, maar honger is vooral een probleem vanuit armoede. Mensen die gewoon geen geld hebben om drie keer per dag een goede maaltijd op tafel te zetten. Terwijl in sommige werelddelen kan honger ook een logistiek probleem zijn, dat er geen eten is of wat voor reden dan ook. Dus in de Nederlandse situatie is SDG 2 geen honger, maar valt dat misschien weer wel onder SDG 1.” (interview 3)

Ook de initiatiefnemers hebben aanmerkingen op de huidige vorm en het gebruik van de SDG's. Een van de initiatieven noemt de SDG's “*bijna trendgevoelig*”, omdat de thema's duurzaamheid, groen en energie volgens hem te dominant aanwezig zijn in verhouding tot andere maatschappelijke doelen, zoals sociale inclusie, gezondheid en eenzaamheidsbestrijding (interview 12). Daarnaast mist volgens een van de initiatieven kunst en cultuur als aparte categorie binnen de SDG's:

“... dat is naar mijn mening ook vanuit bestuurskant niet juist, omdat cultuur in ruime zin juist het fundament is waar je al die beslissingen op maakt. Het is net zoiets als bij Facebook bijvoorbeeld, daar valt cultuur dan onder entertainment. Nou dat is voor mij al dat ik denk hè?!! Hoezo is cultuur entertainment?” (interview 11)

Het is onvermijdelijk dat er bepaalde thema's worden in- of uitgesloten bij de keuze voor de SDG's als startpunt voor het meten van impact. Het is volgens de woordvoerder van de kennisinstelling daarom aan de ontwikkelaars van het instrument zelf om bepaalde activiteiten onder een bepaalde SDG te scharen of eventueel een extra SDG toe te voegen (interview 5). De medewerkers van MAEX geven hier gehoor aan door een generiek model te ontwikkelen die jaarlijks wordt aangepast en uitgebreid op basis van de feedback die ze ontvangen. Het verder ontwikkelen van de Social Handprint beweegt zich dan ook in een constant spanningsveld. Enerzijds moet het model niet te weinig zeggen door te generiek of algemeen te zijn. Anderzijds moet de vragenlijst niet te uitgebreid zijn waardoor het te onoverzichtelijk en moeilijk wordt om in te vullen. Ondanks de beperkingen en een gebrek aan een beter alternatief, zijn de respondenten overwegend positief over de SDG's als verbindende taal. De SDG's komen meer tot leven wanneer de initiatieven zelf de activiteiten moeten invullen in de vragenlijst. Ze zien dan meteen onder welke SDG's de activiteiten vallen. Ook worden ze in verschillende kleuren gevisualiseerd in de Social Handprint.

Daarentegen bestaat er meer verwarring over hoe de maatschappelijke waarde van hun initiatief wordt berekend, wat het over henzelf zegt en hoe ze dit kunnen gebruiken in relatie tot anderen. Het invullen van de vragenlijst is volgens de initiatieven een tijdrovend en inspannend karwei, omdat ze hun activiteiten van het afgelopen jaar moeten omrekenen naar eenheden. Zo vertelt een woordvoerder van een van de initiatieven: *“En dan denk ik nog aan het einde van de dag, ik heb dit allemaal uitgerekend, maar als ik dit had gedaan (nattevingerwerk), dan was het misschien wel nauwkeuriger geweest.”* (interview 9). Ook worden niet alle activiteiten en waarden door het model geregistreerd volgens de initiatieven, waardoor het totale bedrag van maatschappelijke waarde minder hoog uitvalt dan gewenst.

“Wat je er bijvoorbeeld niet aan kunt zien... We zitten in het primair onderwijs en we zitten in de buurt. In het primair onderwijs zitten we bijvoorbeeld een heel jaar elke week. Dan hebben we elke klas ieder een uur. Dan kan je veel meer doen dan als je in de buurt een uurtje in de vakantie zitten, voor een hele grote groep kinderen. Of als we een dag op een evenement staan. Dan bereiken we misschien wel een paar duizend mensen, maar allemaal een kwartiertje. En dat soort kwaliteitsverschil, dat zie je er niet aan af.”
(interview 11)

Tot dusver is het denken in termen van maatschappelijke waarde gedeeltelijk genormaliseerd binnen de gemeente. De afdelingen die vaker met initiatieven werken, zijn gewend om te redeneren in termen van maatschappelijke waarde en kostenbesparingen door preventiemaatregelen mee te wegen. Dit staat volgens respondent drie haaks op de medewerkers die met de systeemwereld bezig zijn:

“Maar een echte droge rekenaar binnen de gemeente of een beleidsambtenaar, die zegt ik heb gewoon hier een budget en daarbinnen moet ik zien te blijven. Ik ga dit geld er niet vanaf trekken omdat ik dit ooit bespaard heb. Die redering is al heel moeilijk, heel moeilijk, sowieso in de ambtelijke wereld.”

In zekere zin is er dus sprake van een paradox. De Social Handprint is door MAEX ontwikkeld met als doel om de waarde van initiatieven zichtbaarder te maken. Hoewel de visuele weergave van de SDG's eenvoudig

tot de verbeelding spreekt van de actoren, blijkt de maatschappelijke waarde onvoldoende gefundeerd en dat leidt daardoor tot verwarring.

4.4.2 Effecten van de Social Handprint

De Social Handprint heeft een aantal functies sinds het zichzelf als verplicht doorgangspunt heeft kunnen vestigen in het netwerk van maatschappelijke initiatieven, bedrijven, fondsen en de overheid.

Beoordelen

Allereerst heeft de Social Handprint het vermogen om te activiteiten van initiatieven te beoordelen, of in termen van MAEX: te waarderen. Het waarderen van initiatieven wordt door MAEX vaak uitgelegd als antithese van de *Carbon Footprint*. De ecologische voetafdruk wordt het liefst zo klein mogelijk gehouden. Indien dit niet het geval is, wordt hier het liefst over gezweven. De Social Handprint gaat daarentegen uit van een positieve benadering: hoe groter de waarde, des te meer reden om erover te communiceren. Aan de creatie van maatschappelijke waarde zit geen limiet, waardoor de positieve impact van initiatieven altijd kan blijven groeien. Hoewel erop het platform staat *“MAEX helpt social impact maken, meten en managen”*, blijkt de functie van het maatschappelijke waarde bedrag problematisch. Zo is het onduidelijk in welke context het bedrag moet worden begrepen en hoe het gebruikt kan worden in de communicatie. Daarentegen geeft het merendeel van de initiatieven aan wel geïnteresseerd te zijn in de stijgingen of dalingen in de hoogte van dit bedrag ten opzichte van het voorgaande jaar. *“Uiteindelijk wordt het gebaseerd op wat je eerder hebt ingevuld. Dus ongeacht het bedrag als er een lager iets uitkomt, of een hoger iets, tuurlijk dan ga je kijken wat zijn dan de veranderingen.”* (interview 10)

Hoewel het hebben van een geüpdatete Social Handprint een verplicht doorgangspunt is voor zichtbaarheid op het platform en het aanvragen van een impuls, verschilt het per samenwerkingspartner of het instrument daadwerkelijk wordt gebruikt om de meerwaarde van de initiatieven te beoordelen. De financiële MAEX impulsen die worden aangeboden in samenwerking met Mensen Maken Amsterdam, stellen geen eisen voor de hoogte van het maatschappelijke waarde bedrag of SDG's waarop moet worden gescoord. De enige voorwaarden zijn dat het profiel actueel moet zijn, het initiatief zich niet in de start- of planfase mag bevinden en het van waarde is voor de stad Amsterdam. Verder wordt er een systeem gehanteerd van *“wie het eerst komt, wie het eerst maalt”* (interview 2). De initiatieven die het snelst een complete aanvraag indienen, hebben de grootste kans om in aanmerking te komen voor een impuls.

De woordvoerder van het detacheringsbureau DPA geeft eveneens aan nog geen gebruik te maken van het impactbedrag, maar ze hebben als bedrijf wel al vier verschillende SDG's omarmd. Deze SDG's willen ze zowel intern als extern handhaven middels hun social returnverplichting. De Social Handprint beoordeelt in hoeverre initiatieven in aanmerking komen voor een impuls van DPA en MAEX op basis van de waarde die wordt geleverd op de gewenste SDG's. In de toekomst wordt deze rol van de Social Handprint uitgebreid wat de woordvoerder van het detacheringsbureau betreft:

“Uiteindelijk is het dan wel zo dat we ook aan de slag willen met de Social Handprint om te kijken van hé zoveel initiatieven hebben we. Allemaal met verschillende thema's om te kijken op welke thema hebben we impact, hebben we wat kunnen betekenen. Maar dat is nog even toekomstmuziek voor dit jaar, dus misschien aan het eind van het jaar.” (interview 8)

In de context van de gemeente heeft de Social Handprint meer vermogen om te beoordelen, omdat de gemeente de subsidieregeling Integraal maatschappelijk initiatief heeft ontwikkeld. De Social Handprint kan daardoor beoordelen in hoeverre initiatieven op verschillende beleidsterreinen maatschappelijke waarde leveren. Dit gebeurt enerzijds doordat het instrument verschillende beleidsthema's uitlicht met behulp van de SDG's. Anderzijds geldt dat het bedrag in maatschappelijke euro's een geaccepteerde indicatie is om te beoordelen of de uitgaven aan een initiatief in verhouding staan tot de verwachte resultaten.

Territorialiseren

De Social Handprint territorialiseert als het helpt met het bouwen van een territorium voor bepaalde spelers, die daarmee een machtige of invloedrijke positie vergaren in het netwerk. MAEX kan als een invloedrijke speler worden beschouwd, omdat het de eigenaar is van het platform en de ontwikkelaar van de Social Handprint. In Amsterdam staan circa 300 initiatieven ingeschreven op het platform, daardoor is de cumulatieve waarde van al deze profielen hoog en beschikken ze over sterke content en specifieke data. Daarnaast geldt dat de initiatieven zelf de eigenaar zijn van hun profiel en de gegevens die ze invullen. Om die reden kunnen initiatieven met een relatief hoge waarde als invloedrijk worden beschouwd. De totaal berekende maatschappelijke waarde van een van de initiatieven komt uit op meer dan drie miljoen, waarover het initiatief vertelt:

“Het is vier keer onze jaaromzet, wat het getal nou precies zegt, ja we kunnen er wel mee scoren, dus ik denk wel dat het echt een goede ontwikkeling is. Dat maakt ons ook minder diffuus hè, want je kunt verhalen vertellen of mooie filmpjes maken, zoals dat van LolaLik. Daar overtuig je natuurlijk iemand mee. Als je gewoon echt bewijsmateriaal hebt, ook al is die heel vloeibaar, ja dat heeft wel betekenis. En we zijn vergelijkbaar met andere initiatieven.” (interview 12)

De initiatieven zien de totale maatschappelijke waarde eerder als hulpmiddel in de communicatie met de gemeente of geldschietters, dan dat ze het gebruiken om hun eigen impact eraan af te lezen. De meningen verschillen dan ook over de vraag in hoeverre een stijgende of dalende waarde een prikkel vormt om meer maatschappelijke waarde te creëren. Het uitblijven van een respons op deze incentives kan volgens een van de initiatieven worden verklaard door de sector waarbinnen een actor actief is: *“Als je daarop [prikkel] zou reageren, dan zou je helemaal niet in de cultuur werken. Nee dan kan je echt veel beter iets anders gaan doen.” (initiatief 11).*

Kanaliseren en bemiddelen

De Social Handprint helpt te filteren en te kanaliseren, omdat het de activiteiten van initiatieven richt op het zichtbaar maken van hun maatschappelijke waarde in dit model. Initiatieven tellen mee als ze zich hebben aangemeld op de website en zich hebben geconformeerd aan de standaarden van MAEX door het invullen van de vragenlijst. Daarnaast moeten de initiatieven aan drie andere voorwaarden voldoen: ze moeten in Amsterdam zijn gevestigd, ze mogen geen eenmalig karakter hebben en ze moeten jaarlijks hun profiel updaten. Wanneer initiatieven niet aan deze voorwaarden voldoen, tellen ze niet mee en worden ze uitgesloten van MAEX Amsterdam.

Voor de initiatieven die wel meetellen, kan de Social Handprint bemiddelend werken via haar associaties door verschillende actoren, doelen en arena's op elkaar af te stemmen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de initiatieven die in aanmerking zijn gekomen voor de impuls Hulp bij financiële vraagstukken die werd aangeboden in samenwerking met detacheringsbureau DPA. Deze initiatieven scoren op de vier

SDG's die het detacheringsbureau als belangrijk heeft bestempeld en wil uitdragen in zijn beleidsvoering. Daarnaast kan de Social Handprint ook bemiddeld werken om in contact te komen met nieuwe samenwerkingspartners die nog niet zijn aangesloten bij MAEX. Zo geeft een initiatief als voorbeeld dat ze in gesprek zijn met een potentiële bondgenoot die ook een SDG-beleid voert, omdat ze expliciet de SDG's benoemen in hun jaarverslag:

“Toen dacht ik ineens van hé, dan zou zo’n MAEX meeting ook interessant zijn op een andere manier voor projectontwikkelaars, namelijk door LOLA in te schakelen, kan jij in je jaarverslag zetten dat je dus inderdaad een SDG-beleid voert. Dus dat was wel een eye-opener.” (interview 12)

Subjectiveren

Ten slotte kan worden geconcludeerd dat de Social Handprint subjectieveert. De Social Handprint is actief in het verlenen van een bepaalde status aan andere spelers in associatie met de gemeente, fondsen, bedrijven, initiatieven en andere potentiële bondgenoten. Het bemiddelen van de Social Handprint zorgt ervoor dat er een netwerk tot stand komt van spelers die een actieve rol spelen in het creëren van maatschappelijke waarde en in het bijdragen aan de SDG's en van spelers die dat in mindere mate of nauwelijks doen. Om die reden subjectieveert de Social Handprint: bepaalde spelers krijgen een bepaalde status of identiteit toegekend die andere spelers niet krijgen. Het gebruikmaken van de Social Handprint heeft als bijgevolg dat de initiatieven zich onderwerpen aan een systeem van regulering en controle door een ander, doordat de waarden publiekelijk beschikbaar zijn gemaakt op het internet en worden verwerkt in beoordelingen en analyses. Dit kan volgens Vosselman & De Loo (2018) een appel doen op de belangen en emoties van aangesloten partijen.

In associatie met de Social Handprint pakt dit op verschillende manieren uit. Enerzijds geven de respondenten aan dat de Social Handprint leidt tot meer bewustzijn van de activiteiten die ze jaarlijks uitvoeren en een verhoogd bewustzijn van de SDG's. Daarnaast geeft een initiatief aan “trots” te zijn toen de maatschappelijke waarde van de organisatie vier keer de jaaromzet bleek te zijn (interview 12). Anderzijds kan de Social Handprint ook gedrag uitlokken wat het daadwerkelijk creëren van maatschappelijke waarde tegenwerkt en wat primair is gefocust op het behouden of verbeteren van de eigen score:

“Nou ik realiseer me, dat zou waarschijnlijk wel een aanleiding zijn om er iets aan te doen, maar op het aller kinderachtigste niveau, net als bij een app, dat je gewoon wil dat dat grafiekje omhooggaat. (...) Ik denk niet dat ik er ander beleid op zou maken, maar dat ik het grafiekje anders zou invullen, dat ie toch omhooggaat.” (interview 11)

4.4.3 Onvoorziene en perverse effecten

Het hardmaken van de zachte waarden van initiatieven en sociaal ondernemers kan ook onvoorziene effecten en risico's met zich meebrengen. Deze effecten kunnen zich voordoen op verschillende momenten tijdens het constructieproces.

De eerste onvoorziene effecten doen zich al voor tijdens het invullen van de vragenlijst om een Social Handprint aan te maken. De initiatieven moeten zich conformeren aan de formuleringen van MAEX, dit

dwingt hen om op een andere manier na te denken over hun dagelijkse bezigheden en activiteiten. Dit kan leiden tot meer kennis en bekendheid van de SDG's, maar ook tot meer bewustzijn en doelverschuivingen van de eigen organisatie. *“Ik denk dat het ook wel gewoon goed is, ook als iemand het invult als zelfbesef, van op welke vlakken ben ik nou eigenlijk wat aan het doen en wil ik niet ook een beetje aan die andere kant zitten.”* (interview 10).

Daarentegen wordt het risico op greenwashing meerdere keren aangehaald als beperking van de Social Handprint. Dit betekent dat initiatieven zich tijdens het invullen van de vragenlijst beter kunnen voordoen dan ze in werkelijkheid zijn, bijvoorbeeld door de totale waarde of bepaalde SDG's groter te maken. Het feit dat de initiatieven eigenaar zijn van hun eigen profiel noemt de oprichter dan ook tegelijkertijd een kracht en een zwakte van het MAEX platform (interview 2). Hoewel de medewerkers van MAEX het profiel wel oppervlakkig controleren, maken ze nog geen gebruik van accountantsverklaringen of certificeringen om de Social Handprints te consolideren. Volgens de oprichter zitten hier echter ook beperkingen aan, omdat ze wil voorkomen dat de initiatieven in een nieuw stramien terechtkomen en het nog onduidelijk is voor wie en hoe zulke bewijzen gebruikt kunnen worden.

Het feit dat bepaalde mensen beter geïnformeerd zijn over de Social Handprint en de bijbehorende procedures, kan eveneens leiden tot onbedoelde uitsluiting. De initiatiefnemers hebben bijvoorbeeld geen toegang tot de kennis en middelen om online een profiel aan te maken of op een juiste manier een aanvraag in te dienen voor een impuls. Zo vertelt een van de oprichters:

“Kijk, wat we nu wel zien is dat de initiatieven die al langer op MAEX staan, die weten inmiddels ook hoe MAEX werkt. Dus bijvoorbeeld als er dan een MAEX-impuls opengaat, financiële impuls, dan staan zij als eerste vooraan om een aanvraag in te dienen. En de wat nieuwe initiatieven komen dan moeilijk binnen, zou je kunnen zeggen.” (interview 2)

De woordvoerder van het kennisinstituut Impact Centre Erasmus waarschuwt met name voor de praktische en morele gevaren van het kwantificeren en moneteriseren van activiteiten en objecten om keuzes te onderbouwen. De Social Handprint is een voorbeeld van een blackbox, dat is gebaseerd op verschillende data en bronnen waarmee een maatschappelijke waarde wordt berekend. Echter, wanneer MAEX iets meetbaar wil maken, is het volgens de woordvoerder altijd de vraag welke data wordt gebruikt en hoe betrouwbaar, compleet en recent deze data is. Ook is het onduidelijk wat er moet gebeuren met de impact die nog niet gemonetariseerd is of kan zijn. De woordvoerder waarschuwt dan ook voor het gevaar van *“appels met peren vergelijken”*. Deze risico's kunnen eveneens doorwerken in besluitvormingsprocessen wanneer deze kwantitatieve waarden worden gebruikt als basis voor het maken van beleid:

“We hadden tot een paar jaar geleden niet bedacht dat stikstof moet meegenomen worden als het om huizen bouwen gaat weet je. Dat we ineens denken: oh er is nieuwe informatie beschikbaar, er is nieuwe kennis beschikbaar, oh dit is een groter probleem dan we dachten. We moeten dit blijkbaar ook meenemen in onze besluiten.” (interview 5)

Daarnaast zijn er morele bezwaren tegen het moneteriseren van hedendaagse verschijnselen. Het geven van een prijskaartje leidt volgens de woordvoerder tot ongewenste vergelijkingen: *“Hoe vergelijk je de impact van een bedrijf op racisme met de impact van een bedrijf op CO₂-emissies?” “Wat als je een mensenleven gaat vergelijken met een boom, of een animal specie gaat vergelijken met een bedrag, dan wordt het heel makkelijk om een trade-off te maken.”* (interview 5). Dat moneteriseren kan leiden tot

onbedoelde en ongewenste effecten voor de samenleving, is volgens de woordvoerder nu al zichtbaar in het bedrijfsleven:

“En wat je bij bedrijven ziet, dat ze zeggen van: ja we kunnen zoveel CO₂-emissies besparen, dat levert ons zoveel op. In rechten en in de prijs van alleen de CO₂. Maar als we dat niet doen kunnen we deze nieuwe markt aanboren en dat levert meer winst op. Dan maak je het dus vergelijkbaar die CO₂-emissies met andere dingen die in euro's worden uitgedrukt.” (interview 5)

Hoofdstuk 5 - Conclusie

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag van het onderzoek: *Wat is het effect van de Social Handprint op de initiatieven en partners die zijn verbonden aan het platform MAEX Amsterdam?* Hiervoor is een verkennend en beschrijvend onderzoek uitgevoerd naar de ontwikkeling van de Social Handprint in Amsterdam en de effecten op het omliggende netwerk.

Het gebruik van de ANT als analysekader biedt handvatten om de Social Handprint te bestuderen met het principe van gegeneraliseerde symmetrie. Dit principe heeft als uitgangspunt dat de constructie van de werkelijkheid het effect is van interacterende netwerken bestaande uit menselijke en niet-menselijke spelers. In ANT termen kan de Social Handprint als een accountingsysteem worden beschouwd, dat een bepaald beeld van de werkelijkheid construeert. De Social Handprint heeft als functie om de maatschappelijke waarde van het complexe veld van maatschappelijke initiatieven en sociaal ondernemers inzichtelijk te maken. Dit moet volgens de oprichters van MAEX een oplossing bieden voor de afstand tussen de leefwereld van initiatieven en sociaal ondernemers en de systeemwereld van overheden, bedrijven en fondsen, en de integrale samenwerking tussen deze twee werelden bevorderen. Tijdens de ontwikkeling van de Social Handprint wordt deze definiëring van het probleem ook door andere actoren ondersteund. Verschillende bondgenoten uit het bedrijfsleven, de overheid, kennisinstellingen en initiatieven leveren een bijdrage tijdens de *build-measure-learn feedback loops* van het model. Het resultaat is een blackbox die de activiteiten van initiatieven vertaalt naar een of meerdere SDG's en een kwantitatieve waarde in euro's.

De beschreven casus heeft laten zien hoe het proces van vertalen in staat is om actoren te herschikken en stabiliseren in een netwerk. De geïnterviewde respondenten hebben aangegeven dat de Social Handprint een toevoeging is op de reeds bestaande instrumenten en methoden voor verschillende doeleinden om het maatschappelijk initiatief te ondersteunen en versterken. Dit kan gaan over de initiële functies van de Social Handprint, zoals het zichtbaar maken, beoordelen en monitoren van maatschappelijke waarde. Deze functies worden vooral gebruikt door de gemeente, fondsen en bedrijven. Daarnaast zien de initiatieven de Social Handprint als een verplicht doorgangspunt om in aanmerking te komen voor een financiële of juridische impuls. Het feit dat de gemeente de Social Handprint ook heeft verwerkt in de aanvraagprocedure voor een subsidie, maakt dat dit model aan legitimiteit en gewicht wint. Het succesvol doorlopen van de fasen problematiseren, interesseren en inschrijving, leidt tot de fase van mobiliseren: waarin alle actoren willen bijdragen aan het oplossen van het probleem omdat het in hun eigenbelang is om mee te werken.

Het feit dat de Social Handprint zichzelf kan vestigen als verplicht doorgangspunt, verklaart waarom dit model invloed kan uitoefenen op initiatieven, overheden, bedrijven en fondsen die bij MAEX zijn aangesloten. De Social Handprint heeft als visueel instrument het vermogen om te beoordelen, kanaliseren, bemiddelen, territorialiseren en subjectiveren. Hoewel het model niet in staat is om alle activiteiten van de initiatieven een-op-een te verwerken, spreken de SDG's een duidelijke en herkenbare taal. De berekening van maatschappelijke waarde in euro's levert daarentegen meer verwarring op. De meerderheid van de betrokken respondenten heeft moeite om het bedrag in een context te plaatsen of kan niet spreken namens hun achterban wanneer ze de methodiek wel begrijpen. Het vermogen van de Social Handprint om te representeren is daarom gebrekkig. De SDG's zijn bij uitstek het resultaat van een politiek proces en er bestaat onzekerheid en wantrouwen jegens de berekende maatschappelijke waarde.

Het is volgens MAEX echter onzeker welke effecten zich voordoen als aan het concept van maatschappelijke waarde meer status wordt verleend en dit een stevigere positie gaat innemen in netwerken. Het kan enerzijds tot gevolg hebben dat het meer gaat functioneren als een financiële beurs met

prikkels om meer maatschappelijke waarde te creëren. Anderzijds brengt het moneteriseren van kwantitatieve waarden ook risico's met zich mee, zoals onvolledige metingen door tijd- en plaatsgebonden informatie en kennis, ethische dilemma's en moreel sensitieve afwegingen. Hoewel het model deze risico's deels voorkomt door het principe van een lerend systeem en transparantie, resulteert dit in nieuwe vraagstukken over het officieel laten valideren en mogelijk certificeren van maatschappelijke waarden om misbruik te voorkomen.

Uit de casestudy is gebleken dat de Social Handprint het vermogen heeft om invloed uit te oefenen op initiatieven en de aan MAEX genoteerde partners. Het verleiden van initiatieven met een impuls in de vorm van een financiële donatie of het aanbieden van arbeidsuren, blijkt een effectieve strategie om de initiatieven op het platform van MAEX te houden. Daarnaast blijkt uit de resultaten dat het visualiseren van maatschappelijke waarden in grafieken en diagrammen effectief is in het onmisbaar maken van de Social Handprint als schakel in netwerken van overheden, bedrijven, fondsen en initiatieven. Daarentegen blijkt wel dat het vormgeven van maatschappelijke waarde niet gegarandeerd leidt tot een nieuwe standaard. Het geven van een stem aan maatschappelijke waarde vereist meer tijd, bewustwording en processen van vertaling.

Hoofdstuk 6 - Discussie en aanbevelingen

In de discussie wordt gereflecteerd op de rol van de onderzoeker en het onderzoek dat in de afgelopen vijf maanden is uitgevoerd. Daarna wordt ingegaan op de beperkingen en worden suggesties gedaan voor vervolgonderzoek in de praktijk.

Reflectie: ervaringen en rol als onderzoeker

Tijdens het scriptietraject heb ik een aantal uitdagingen ervaren als onderzoeker. Allereerst waren performativiteit en de ANT onbekend terrein voor mij. Deze concepten en theorieën werden na verloop van tijd minder abstract door uitvoerig literatuuronderzoek en het toepassen van het conceptueel kader in de praktijk. Daarnaast heb ik tijdens mijn stageperiode bij MAEX voor het eerst informatie verzameld als participant observator. Ik heb daardoor meegewerkt aan het doorontwikkelen van de Social Handprint en in het uitvoeren van projecten voor klanten. Dit heeft ertoe geleid dat ik in staat was om relevante actoren en interactieprocessen te herkennen en deze zo nauwkeurig mogelijk vast te leggen. Tegelijkertijd moest ik door deze intensieve onderzoeksvorm waken voor een goede afbakening van het proces tijdens het verzamelen en analyseren van de data.

Daarnaast kan de rol van onderzoeker vanuit een ANT-perspectief worden gezien. De onderzoeker staat namelijk niet los van de werkelijkheid, maar draagt bepaalde ideeën, opvattingen en waarden met zich mee die van invloed zijn op het onderzoeksproces. Zo identificeer ik mezelf als een vrouw, wit, begin twintig en heb ik het grootste gedeelte van mijn leven in Nederland gewoond. Na het afronden van mijn bachelor Bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit, ben ik op exchange geweest naar San Francisco om vakken te volgen op het gebied van politiek, milieu en sociale verandering. Tijdens mijn studieperiode heb ik verschillende ervaringen opgedaan als vrijwilliger bij kleinschalige initiatieven en grotere maatschappelijke organisaties. Hoewel ik met deze kennis en ervaringen eenvoudig kon anticiperen op onderwerpen die ik herkende, is een mogelijke keerzijde dat ik minder onbevangen het onderzoek ben gestart. Daarnaast heeft de master Governance en Management van Complexe Systemen me er bewust van gemaakt dat modellen en modellering slechts een versimpeling zijn van de complexe realiteit.

Methodologische beperkingen

- De eerste beperking heeft betrekking op de casusselectie. In dit onderzoek zijn de werkingsmechanismen van de Social Handprint in Amsterdam bestudeerd. Hoewel deze manier van onderzoek het mogelijk maakt om een grondige analyse te doen met veel citaten van respondenten, is het niet bekend in hoeverre deze resultaten generaliseerbaar zijn naar andere steden, gemeentes of provincies. Om de generaliseerbaarheid te verhogen zouden meer initiatieven, bedrijven, fondsen en gemeenten kunnen worden benaderd voor een interview, zodat verschillende casussen met elkaar kunnen worden vergeleken.
- De tweede beperking heeft betrekking op hetgeen Callon (1984) in zijn vertalingssociologie benoemt: het belang van vermeende woordvoerders om de relevante collectieve entiteiten of gemeenschappen naar behoren te kunnen vertegenwoordigen. Het landschap van initiatieven en sociaal ondernemers is uiteenlopend en constant in verandering, daarom is het moeilijk om een woordvoerder te vinden die kan spreken namens alle leden van het netwerk. In dit onderzoek zijn vier initiatieven geïnterviewd, die allemaal op verschillende thema's in de samenleving actief zijn. In het vervolg zou men een grotere onderzoekspopulatie kunnen raadplegen om een beter en vollediger beeld te krijgen van deze complexe doelgroep.

- Een derde beperking is het moment gebonden karakter van dit onderzoek. In de eerste plaats is de Social Handprint ontworpen volgens het principe van een lerend systeem. Dit betekent dat dit instrument constant in ontwikkeling is door nieuwe informatie, kennis en feedback te verwerken. Daarnaast worden de teksten en het design van de website regelmatig veranderd, waardoor hetgeen wat nu wordt waargenomen en verspreid ook verandert met de tijd. Daarom is het interessant om het onderzoek op meerdere momenten te herhalen of over een bredere tijdshorizon uit te voeren.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Naast de suggesties die volgen uit de methodologische beperkingen, worden er een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

- Onderzoek naar de effectiviteit van meetinstrumenten en standaarden in het behalen van overheidsdoelstellingen. In deze casus is onderzocht in hoeverre de Social Handprint de potentie heeft om de standaard te worden in het berekenen en meten van maatschappelijke waarde. Hoewel processen van standaardisering doorgaans betrekking hebben op het onbewust maken van achterliggende actor-netwerken, oftewel het creëren van een blackbox, is uit het onderzoek gebleken dat het gebruik van de Social Handprint onder meer leidt tot meer bewustwording en bekendheid van de SDG's. Voor vervolgonderzoek is het daarom interessant om te onderzoeken in hoeverre deze standaarden leiden tot betere prestaties op het behalen van duurzame werelddoelen of andere sociale doelstellingen.
- Onderzoek naar de rol van aandeelhouderswaarde in maatschappelijke waarde creatie. Dit onderzoek is gefocust op het meetbaar maken van de kwalitatieve waarde van initiatieven. Daarentegen is het niet toegespitst op het aandeel wat elk initiatief heeft ten opzichte van een ander in het creëren van maatschappelijke waarde en het behalen van de SDG's. Voor vervolgonderzoek kan worden bestudeerd in hoeverre het zinvol is om de maatschappelijke waarde per actor in beeld te brengen. Maatschappelijke aandeelhouderswaarde kan gemeten worden per individu of organisatie, maar ook op het niveau van een sector of land. Zijn er bijvoorbeeld parallellen zichtbaar met de traditionele beursindex?
- Onderzoek naar de rol van taal in overheidsoptreden. In de aanbevelingen voor in de praktijk wordt aangeraden om dezelfde woorden te gebruiken om maatschappelijke waarde te duiden, zodat het concept meer vanzelfsprekend en daarmee performatief kan worden. Echter, het is ook interessant om te onderzoeken welke rol taalhandelingen spelen binnen een politieke of bestuurlijke context en welke risico's hieraan verbonden zijn. Een bekend voorbeeld is de impact van *self-fulfilling prophecies* van het omvallen van banken. Wat is bijvoorbeeld het effect van overheidshandelen op het mitigeren of verergeren van bepaalde crisissen? Zijn er bepaalde componenten in de communicatie met een sterker zelfgenererend effect ten opzichte van andere componenten, en hoe is dit te verklaren?

Aanbevelingen voor in de praktijk

- De eerste suggestie heeft betrekking op de communicatie over de maatschappelijke waarde vanuit MAEX, hun samenwerkingspartners en andere impact ondernemers. Uit de bevindingen blijkt dat een deel van de respondenten en hun achterban moeite heeft met het interpreteren en beoordelen van de maatschappelijke waarde, in het bijzonder wanneer dit wordt vertaald naar een bedrag in euro's. Daarom is het raadzaam om het concept maatschappelijke waarde van meer toelichting en onderbouwing te voorzien. Dit kan bijvoorbeeld door andere initiatieven als voorbeeld te nemen en te observeren hoe zij dit bedrag gebruiken in hun communicatie richting stakeholders. Op deze manier ontstaat er minder verwarring en claimt het bedrag meer autoriteit in de hiërarchie van modificatie.
- De tweede suggestie vormt een aanvulling op het bovenstaande punt, namelijk de manier waarop taal wordt gegeven aan maatschappelijke waarde in de Social Handprint. Op dit moment is impact een

buzzwoord en bestaan er veel overlappende begrippen. Volgens de performativiteitstheorie van Butler geldt: hoe vaker gedragingen of acties worden herhaald, hoe krachtiger het beeld wordt. Daarom luidt het advies om zoveel mogelijk dezelfde beelden en woorden te gebruiken, in zowel de externe als interne communicatie, zodat het bemiddelende effect van maatschappelijke waarde groeit en kan functioneren als katalysator in het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelen voor 2030. Een risico van routinering is echter wel dat de SDG's hun diepere betekenis kunnen verliezen. Het sociaal bewustzijn kan vernauwen en leiden tot doelverschuivingen, wanneer de SDG's of Social Handprint steeds gewoner worden in gebruik.

- De derde suggestie betreft het inbouwen van prikkels om samenwerking tussen initiatieven te stimuleren. Tijdens het onderzoek maakten initiatieven kenbaar meer contact te willen met andere initiatieven, bijvoorbeeld voor praktische tips over het aantrekken van financiers of over het verkrijgen van meer naamsbekendheid. Dit werd eveneens duidelijk na afloop van de door MAEX georganiseerde webinars, toen er vruchtbare gesprekken ontstonden tussen de aanwezigen. Deze samenwerking kan worden gefaciliteerd door bijvoorbeeld bijeenkomsten te organiseren en openbare gespreksruimtes te creëren voor initiatieven die hier behoefte aan hebben.

Literatuurlijst

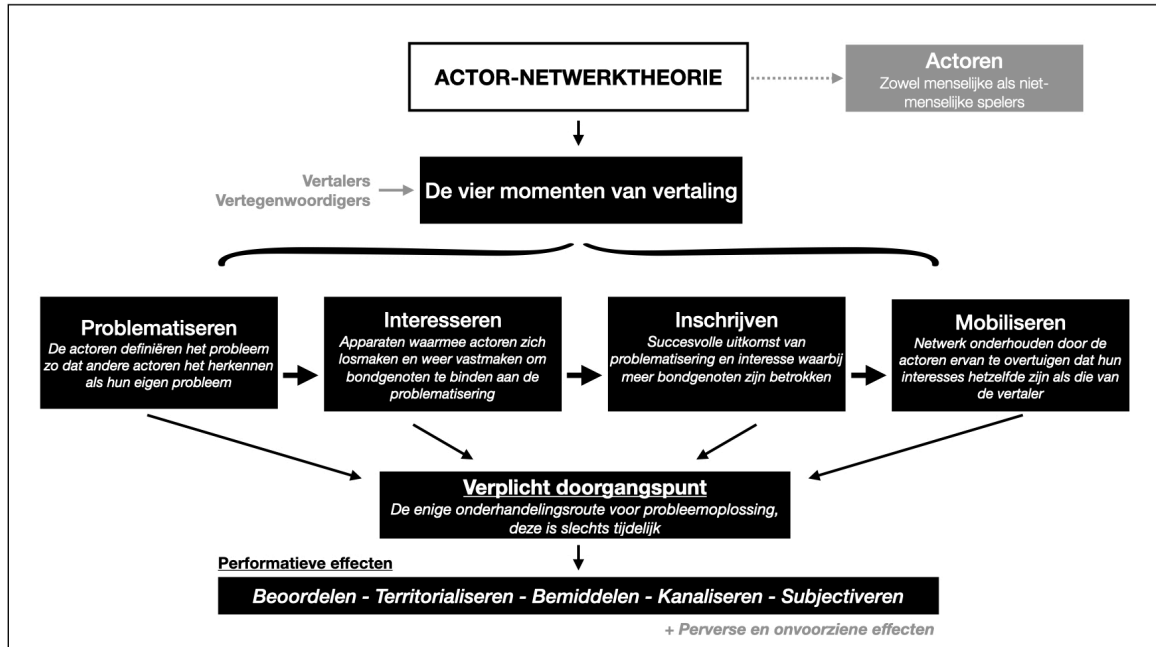
- Adam, A., Gluch, P., & Julin, J. (2014, 3 september). Using actor-network theory to understand knowledge sharing in an architecture firm [Paperpresentatie]. ARCOM 30th Annual Conference, Portsmouth, VK. https://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/202355/local_202355.pdf
- Ayren, S. (2018). How can network leaders promote public value through soft metagovernance? *Public Management Review*, 97(2), 279-295. <https://doi.org/10.1111/padm.12555>
- Bom, J. (2013). Impact: volg Karen Maas. *P+ People Planet Profit*, 60, 38-39. https://www.eur.nl/sites/corporate/files/P__Impact_gebundeld_2.pdf
- Brisset, N. (2017). On Performativity: Option Theory and the Resistance of Financial Phenomena. *Journal of the History of Economic Thought*, 39(4), 549-569. <https://doi.org/10.1017/S1053837217000128>
- Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Bloomberg, L. (2014). Public value governance: Moving beyond traditional public administration and the new public management. *Public Administration Review*, 74(4), 445-456. <https://doi.org/10.1111/puar.12238>
- Burns, T., & Gottschalk, F. (2019). Educating 21st Century Children: Emotional Well-being in the Digital Age. *OECD Publishing*. <https://doi.org/10.1787/b7f33425-en>
- Callon, M. (1984). Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of St Brieuc Bay. *The sociological review*, 32(1), 196-233. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1984.tb00113.x>
- Callon, M. (1986). The Sociology of an Actor-Network: The Case of An Electric Vehicle. In M. Callon, J. Law, & A. Rip (Reds.), *Mapping the Dynamics of Science and Technology* (pp. 19-34). MacMillan Press.
- Callon, M. (1990). Techno-economic networks and irreversibility. *The Sociological Review*, 38(1), 132-161. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1990.tb03351.x>
- Callon, M. (2007). An essay on the growing contribution of economic markets to the proliferation of the social. *Theory, Culture & Society*, 24(7-8), 139-163. <https://doi.org/10.1177/0263276407084701>
- Cresswell, J. S. (2013). *Qualitative Inquiry & research design: Choosing among five approaches*. (3de ed.). SAGE Publications.
- Cressman, D. (2009). *A brief overview of actor-network theory: Punctualization, heterogeneous engineering & translation* [Paperpresentatie]. ACT Lab/Centre for Policy Research on Science and Technology (CPROST), School of Communication, Simon Fraser University: Burnaby, British Columbia, Canada.
- The Policy Project. (2017). *Understanding Public Value: Leaders Roundtable with Professor Mark Moore*. DPMC. https://dpmc.govt.nz/sites/default/files/2017-06/pp_convesation_tracker_-_mark_moore_on_public_value_5_may_2017.pdf
- Gerrits, L. (2012). *Punching clouds: An introduction to the complexity of public decision-making*. Emergent Publications.
- Hoogsteyns, M. (2008). *Artefact mens: een interdisciplinair onderzoek naar het debat over materialiteit binnen de material culture studies*. Uitgeverij Veerhuis.
- Knights, D., Murray, F., & Willmott, H. (1993). Networking as knowledge work: a study of strategic inter-organizational development in the financial services industry. *Journal of Management Studies*, 30(6), 975-995. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.1993.tb00475.x>

- Latour, B. (1999). *Pandora's hope: essays on the reality of science studies*. Harvard University Press.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford University Press.
- Law, J. (1992). Notes on the theory of the actor-network: Ordering, strategy, and heterogeneity. *Systems Practice*, 5(4), 379-393. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF01059830>
- Lowe, A. (2001). Accounting information systems as knowledge-objects: some effects of objectualization. *Management Accounting Research*, 12(1), 75-100. <https://doi.org/10.1006/mare.2000.0139>
- LSA Bewoners. (2020). *Mission statement*. Geraadpleegd op 3 mei 2021, van <https://www.lsabewoners.nl/burgercollectieven-sterk-beweging/mission-statement/>
- MAEX. (2021a). *Social Handprint*. Geraadpleegd op 8 maart 2021, van <https://maex.nl/#/socialhandprint>
- MAEX. (2021b). *Voor initiatieven en sociale ondernemingen*. Geraadpleegd op 8 maart 2021, van <https://maex.nl/#/initiatives>
- MAEX. (2021c). *MAEX - samen meer impact*. Geraadpleegd op 9 maart 2021, van <https://maex.nl/#/about>.
- Maaijen, M., & Stoopendaal, A. (2013). Actor Netwerk Theorie: een filosofie én een methode toegepast in onderzoek over best practices in de langdurige zorg. *KWALON. Tijdschrift Voor Kwalitatief Onderzoek in Nederland*, 18(1), 35-42. <http://hdl.handle.net/1765/39557>
- Moore, M. H. (1997). *Creating Public Value: Strategic Management in Government*. Harvard University Press.
- Moore, M. H. (2003). The Public Value Scorecard: A Rejoinder and an Alternative to "Strategic Performance Measurement and Management in Non-Profit Organizations" by Robert Kaplan. *John F. Kennedy School of Government Working Paper No. 18*.
- Moore, M. H. (2013). *Recognizing public value: Developing a public value account and a public value scorecard*. Harvard University Press.
- Morse, R. S. (2010). Integrative public leadership: Catalyzing collaboration to create public value. *The Leadership Quarterly*, 21(2), 231-245. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2010.01.004>
- Meynhardt, T., Brieger, S. A., Strathoff, P., Anderer, S., Bärö, A., Hermann, C., & Gomez, P. (2017). Public value performance: what does it mean to create value in the public sector? In *Public sector management in a globalized world* (pp. 135-160). Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH. https://doi.org/10.1007/978-3-658-16112-5_8
- Miller, P., & Power, M. (2013). Accounting, organizing and economizing: connecting accounting research and organizational theory. *Academy of Management Annals*, 7(1), 555-603. <https://doi.org/10.1080/19416520.2013.783668>
- NEF. (z.d.). *Happy Planet Index*. Geraadpleegd op 26 april 2021, van <http://happyplanetindex.org>
- OECD. (2019). *Public Value in Public Service Transformation: Working with Change*. *OECD Publishing*. <https://doi.org/10.1787/47c17892-en>.
- Peters, V. (1995). De case-study. In Hüttner, H., Renckstorf, K., Wester, F. (Reds), *Onderzoekstypen in de communicatiewetenschap* (pp. 586-607). Bohn Stafleu Van Loghum.
- Rhodes, J. (2009). Using Actor-Network Theory to Trace an ICT (Telecenter) Implementation Trajectory in an African Women's Micro-Enterprise Development Organization. *Information Technologies & International Development*, 5(3), 1-20.
- Saldana, J. (2013). *The Coding Manual for Qualitative Researchers* (2de ed.). SAGE Publications.

- Stoker, G. (2006). Public value management: a new narrative for networked governance?. *The American review of public administration*, 36(1), 41-57. <https://doi.org/10.1177/0275074005282583>
- United Nations. (z.d.). *THE 17 GOALS*. United Nations: Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development. Geraadpleegd op 17 juni 2021, van <https://sdgs.un.org/goals>
- UNDP. (z.d.). *Human Development Index (HDI): Human Development Reports*. Geraadpleegd op 26 april 2021, van <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>
- Van Erp, W., & Van der Steen, M. (2018). De performativiteit van accounting in de gezondheidszorg. *Maandblad Voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 92(1/2), 37-45. <https://doi.org/10.5117/mab.92.23740>
- Van der Steen, M., Van Twist, M., Chin-A-Fat, N., & Kwakkelstein, T. (2013). *Pop-up publieke waarde: Overheidssturing in de context van maatschappelijke zelforganisatie*. NSOB. <https://www.nsob.nl/sites/www.nsob.nl/files/2019-10/NSOB-2013-Pop-up-publieke-waarde.pdf>
- Van der Steen, M., Schultz, M., Schram, J., Frissen, P., & Twist, M. (2019). *Expliciete politiek: Politiek en netwerksturing in de provincie Zeeland*. NSOB. <https://www.nsob.nl/sites/www.nsob.nl/files/2019-10/NSOB-2019-Explicite-politiek.pdf>
- Van Thiel, S. (2014). *Research methods in public administration and public management: An introduction*. Routledge.
- Verbeeten, F. H. M. (2005). New Public Management bij Nederlandse overheids- en non-profit organisaties: stand van zaken. *Maandblad Voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 79(1), 19-24. <https://doi.org/10.5117/mab.79.10825>
- Vermeulen, M., & Vroomen, A. (2021). *Nieuwe aanpak maakt sociale winst en waarde zichtbaar. Artikel in voorbereiding*.
- VNG. (2021). *Duurzame ontwikkelingsdoelen vaker in praktijk gebracht*. Geraadpleegd op 3 mei 2021, van <https://vng.nl/nieuws/duurzame-ontwikkelingsdoelen-vaker-in-praktijk-gebracht>
- VNO-NCW & MKB-Nederland. (202). *Agenda 2030: Ondernemen voor brede welvaart: Naar nieuw Rijnlands samenspel*. VNO-NCW en MKB-Nederland. https://www.vno-ncw.nl/sites/default/files/ondernemen_voor_brede_welvaart.pdf
- Vosselman, E. G. J. (2011). *Rekening en management control in de publieke sector: hoofdweg, dwaalweg en uitweg* [Oratie]. Geraadpleegd van <http://hdl.handle.net/2066/95396>.
- Vosselman, E. (2012). Accountability en de constructie van de transparant presterende wetenschapper. In W. Sanderse, & E. van der Zweerde (Reds), *Denkruimte, reflecties op universitaire idealen en praktijken* (pp. 140-157). Valkhof Pers.
- Vosselman, E. G. J., & De Loo, I. (2018). Performativiteit in netwerken: de Januskop van accounting. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 92(1/2), 21-25. <https://doi.org/10.5117/mab.92.24413>
- Volkskrant. (2021). *'Brede welvaart' blijft ondanks corona op peil – maar welzijn is niet gelijk verdeeld, ziet CBS*. Geraadpleegd op 3 mei 2021, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/brede-welvaart-blijft-ondanks-corona-op-peil-maar-welzijn-is-niet-gelijk-verdeeld-ziet-cbs~b2dabbb6/>

Bijlagen

Bijlage I - Conceptueel model

Model gebaseerd op het werk van Callon (1984), Rhodes (2009) en Vosselman & De Loo (2018)

Bijlage II - Lijst met respondenten

1. Silvia Oostwegel (oprichter MAEX)
2. Gerda Deekens (oprichter MAEX)
3. Sebastian Duchen (ontwikkelaar en data-analist MAEX)
4. Mena Leila Kilani (SDG Nederland)
5. Jilde Garst (Impact Centre Erasmus)
6. Eefke van Nuenen (Mensen Maken Amsterdam, Fonds voor Oost)
7. Machteld Combé (Gemeente Amsterdam)
8. Amal Bouna (detacheringsbureau DPA)
9. Marcelle Miles (initiatief in doorgroeifase: Stichting Warm Welkom)
10. Nicky Castricum (initiatief in doorgroeifase: Vlindertuin Mot in Mokum)
11. Marieke van der Velden (initiatief in doorgroeifase: Stichting Lijm-Lab)
12. Simon van Dommelen (initiatief in doorgroeifase: Stichting LOLA)

Bijlage III - Geraadpleegde documenten

- Excel: Matrix activiteiten en indicatoren tableau
- Excel: Voorstel voor Regeling Integrale Maatschappelijke Initiatieven (RIMI)
- Memo: Voorstel Wij Amsterdam initiatieven overzetten naar MAEX (7 oktober 2020)
- MIRO: Levensloop van een initiatief op MAEX
- Notulen: Expertmeeting persoonlijke drijfveren & impact maken (1 maart 2021)
- Pdf-document / flyer: MAEX Social Handprint
- Pdf-document / flyer: MAEX Tools
- Pdf-document / flyer: Waarom MAEX
- Pdf-document: Algemene verantwoording MAEX Social Handprint
- Pdf-document: MAEX Analyse Amsterdam (maart 2020)

Bijlage IV - Topiclijst

Algemene introductie	
Algemeen	- kort iets over mezelf vertellen - toestemming of het interview wordt opgenomen, resultaten zijn anoniem en kunnen gedeeld worden als dat wenselijk is. - korte inleiding interview: eerst in het algemeen over de Social Handprint, daarna concreet hoe het idee van de Social Handprint is geïmplementeerd en wordt toegepast in Amsterdam.
Respondent	- de respondent kort iets over zichzelf laten vertellen > wie ben je, wat is je link met MAEX en Social Handprint.
Proces van vertalen	
Problematiseren <i>functie</i>	- wat is de Social Handprint? wat is de beoogde functie? en voor wie is het gemaakt? - hoe is het idee van de Social Handprint ontstaan en wie waren hierbij betrokken (zowel intern als extern)? - waarom zijn de SDG's gekozen om maatschappelijke waarde te meten? - wat zijn de voordelen en nadelen om SDG als gemeenschappelijke taal te gebruiken? wat neemt de huidige meting wel goed mee en niet goed mee volgens jou?
Interesseren <i>onder aandacht brengen</i>	- hoe is de interesse gewekt om van de SHP gebruik te maken (in Amsterdam)? - welke middelen zijn hiervoor gebruikt? bv. technologische middelen, media, politieke druk, etc. - waren er vergelijkbare instrumenten / concepten die een bedreiging / alternatief vormde voor de SHP? - zo ja, hoe werd hierop geanticipeerd?
Inschrijving <i>vergrendelen en verbinden van partijen</i>	- is er nog onderhandeld over de invulling van de rol van betrokken partijen binnen MAEX Amsterdam? - moesten er compromissen gemaakt worden over rollen / functie van de Social Handprint? - hoe is ervoor gezorgd dat initiatieven / gemeente / fondsen / bedrijven van de SHP gebruik maken? - welke specifieke strategieën zijn toegepast om initiatieven / gemeente / fondsen / bedrijven gebruik te laten maken van de SHP?
Mobiliseren <i>in werking zetten proces</i>	- wat was de eerste gebeurtenis / belangrijk evenement dat SHP werd gebruikt? - hoe wordt de SHP ontvangen door de achterban? - komt het voor dat partijen overstappen op alternatief meetinstrument / platform / zich uitschrijven? - wat was hier dan de reden van / hoe wordt dit voorkomen? - is het idee van de SHP / rolverdeling / strategieën overtijds veranderd? - wat zijn de toekomstambities voor de SHP?
Voortbestaan	
Effecten	- hoe wordt de Social Handprint momenteel door gebruikt? (bedoeld) - wordt de Social Handprint ook op andere manieren gebruikt dan voorheen bedacht was? (onbedoeld) - zijn er ook risico's aan de Social Handprint verbonden? wat zijn de neveneffecten?
Hypothetisch	- stel maatschappelijke waarde neemt 20 procent toe / af t.o.v. voorgaande jaar, hoe zou je daar op reageren? - stel je gaat een subsidie aanvragen waarbij SDG x en x belangrijk is, zou je hier je activiteiten op aanpassen?
Afsluiting	
Afsluiten	- hartelijk danken - zijn er nog andere mensen die ik wellicht zou kunnen interviewen?

Bijlage V - Participatieve observatie

Om antwoord te geven of de waarom en hoe vraag van het onderzoek is gebruik gemaakt van participatief onderzoek. Op de volgende manieren en manieren heb ik hier invulling aangegeven:

- Het schrijven van mijn scriptie heb ik gecombineerd met een stage bij de organisatie MAEX. Dit houdt in dat ik de afgelopen 6 maanden (februari tot en met juli) 4 dagen per week heb deelgenomen aan de dagelijkse werkpraktijk bij MAEX. Dit begon elke dag met een digitale dagstart van 15 minuten tot een halfuur. Daarnaast heb ik een keer per week het kantoor kunnen bezoeken op het moment dat de corona omstandigheden dit weer toelieten. Vanaf april heb ik een twee keer per maand actief aantekeningen gemaakt van de manier hoe deze ochtendbijeenkomsten verliepen. Daarnaast heb ik de werkomgeving op het kantoor van MAEX omschreven toen ik de kans had om het kantoor te bezoeken.
- Het ondersteunen en bijwonen van de door MAEX aangeboden webinars. Maandelijks wordt er een webinar georganiseerd voor initiatieven met betrekking tot de Social Handprint. Deze webinars heb ik twee keer bijgewoond en over gerapporteerd op 3 maart 2021 en 15 juni 2021.
- Het geven van een 1-op-1 consult voor initiatieven. Op 22 juni heb ik een consult gehouden met een initiatief uit Amsterdam. Omdat ik hier zelf een uitvoerende rol in moest spelen, is hier beperkte verslaglegging van.
- Het invullen en beschrijven van de Social Handprint. Op 15 mei heb ik een profiel aangemaakt op het platform van MAEX en een fictieve Social Handprint ingevuld. Tijdens dit proces heb ik gerapporteerd over de stappen die ik moest doorlopen en hoe het interface van MAEX eruitziet en is in gebruik.

Bijlage VI - Tijdlijn ontwikkeling platform MAEX

Tijdlijn ontwikkeling MAEX (MAEX, 2021c)

Bijlage VII - Overzicht geïdentificeerde actoren Social Handprint in Amsterdam

Menselijke actoren	Identiteit
De oprichters, ontwikkelaars, community managers van MAEX	Sociale onderneming die inzichten geeft in de waarde en behoeften van maatschappelijke initiatieven en die bedrijven, overheden en fondsen stimuleert om bij te dragen aan deze initiatieven.
Initiatieven	Initiatieven, stichtingen en sociaal ondernemers; georganiseerde burgers die op eigen initiatief bijdragen aan een sociale en duurzame maatschappij.
Gemeente Amsterdam	Bestuur grootstedelijke gemeente Amsterdam; inclusief accounthouder MAEX, CTO Innovatieteam en team democratisering.
Mensen Maken Amsterdam	Overkoepelende stichting van charitatieve buurtfondsen, waaronder het initiatief van het Prins Bernard Cultuurfonds, Amsterdams Fonds voor de Kunst en Ymere.
DPA Professionals	Detacheringsbureau met professionals die over specifieke kennis en competenties beschikken voor complexe vraagstukken en tijdelijke opdrachten.

Niet-menselijke actoren	Identiteit
SDG's	De 17 duurzame ontwikkelingsdoelen die de wereldwijde agenda vormen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Deze doelen zijn opgesteld door de Verenigde Naties.
Maatschappelijke waarde	Financiële waarde van maatschappelijke impact gebaseerd op MKBA's, wetenschappelijke studies, kostprijs en proxies.
Platform MAEX	Transactieplatform voor maatschappelijke waarde in Amsterdam.
Politiek	Parlementaire democratische bestuur in Nederland.

Bijlage VIII - Afbeeldingen

I. Voorbeeld invullen van de gestandaardiseerde vragenlijst

Stap 1: verkennen van de activiteiten per SDG

Nadat deel 1 is ingevuld, kan een initiatief in 'Deel 2: Impact basis' aanvinken welke activiteiten van toepassing zijn op het initiatief. Wanneer met de muis over een van de zeventien doelen beweegt, worden de bijbehorende activiteiten zichtbaar. Op deze manier wordt voor een initiatief duidelijk op welke SDG's ze waarde leveren.

MAEX Voor Initiatieven Voor bedrijf, fonds en overheid MAEX Platforms Over MAEX Nieuws Hulp & contact Mijn profiel Uitloggen

Deel 1: Basis

- ✓ Basisgegevens
- ✓ Jouw pagina
- ✓ Jouw organisatie

Deel 2: Impact

- ✓ Impact basis
- 2.2 Impact uitgebreid

Deel 3: Inzet

- 3.1 Wie werkt er
- 3.2 Inkomsten en partners
- 3.3 Producten en diensten

Deel 4: Behoeft

- 4.1 Behoeft

Impact basis

Geef van onderstaande onderwerpen aan wat op jouw organisatie van toepassing is:

☐ 1. Geen armoede	☐ 2. Geen honger
☐ 3. Goede gezondheid en welzijn	☐ 4. Kwaliteitsonderwijs
☐ 5. Gendergelijkheid	☐ 6. Schoon water en sanitair
☐ 7. Betaalbare en duurzame energie	☐ 8. Waardig werk en economische groei
☐ 9. Industrie, innovatie en infrastructuur	☐ 10. Ongelijkheid verminderen
☐ 11. Duurzame steden en gemeenschappen	☐ 12. Verantwoorde consumptie en productie
☐ 13. Klimaatactie	
☐ 15. Leven op het land	
☐ 17. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken	

12. Verantwoorde consumptie en productie

Hieronder valt jouw organisatie als je bijdraagt aan één of meer van de volgende activiteiten:

- afvalinzameling
- hergebruik kleding
- upcycling textiel
- afvalrecycling (behalve kleding en textiel)
- nieuwe producten maken van gerecyclede materialen
- deeleconomie stimuleren (niet transport of ruimtes)
- voorlichting geven over duurzame consumptie
- biologische landbouw/ productie
- voedselverspilling voorkomen
- repareren consumentenartikelen met oog op hergebruik

Stap 2: aanvinken welke doelen die van toepassing zijn op het initiatief

MAEX Voor Initiatieven Voor bedrijf, fonds en overheid MAEX Platforms Over MAEX Nieuws Hulp & contact Mijn profiel Uitloggen

Deel 1: Basis

- ✓ Basisgegevens
- ✓ Jouw pagina
- ✓ Jouw organisatie

Deel 2: Impact

- ✓ Impact basis
- 2.2 Impact uitgebreid

Deel 3: Inzet

- 3.1 Wie werkt er
- 3.2 Inkomsten en partners
- 3.3 Producten en diensten

Deel 4: Behoeft

- 4.1 Behoeft

Impact basis

Geef van onderstaande onderwerpen aan wat op jouw organisatie van toepassing is:

☐ 1. Geen armoede	☐ 2. Geen honger
☐ 3. Goede gezondheid en welzijn	☐ 4. Kwaliteitsonderwijs
☐ 5. Gendergelijkheid	☐ 6. Schoon water en sanitair
☒ 7. Betaalbare en duurzame energie	☐ 8. Waardig werk en economische groei
☐ 9. Industrie, innovatie en infrastructuur	☐ 10. Ongelijkheid verminderen
☐ 11. Duurzame steden en gemeenschappen	☒ 12. Verantwoorde consumptie en productie
☒ 13. Klimaatactie	☐ 14. Leven in het water
☒ 15. Leven op het land	☐ 16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten
☒ 17. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken	

Vorige Volgende

Als voorbeeld is een initiatief genomen dat activiteiten verricht op SDG 7, 12, 13, 15 en 17.

Stap 3: aanvinken welke activiteiten (indicatoren) die van toepassing zijn op het initiatief

MAEX

Voor Initiatieven Voor bedrijf, fonds en overheid MAEX Platforms Over MAEX Nieuws

Hulp & contact Mijn profiel Uitloggen

Deel 1: Basis

☒

Basisgegevens

☒

Jouw pagina

☒

Jouw organisatie

Deel 2: Impact

☒

Impact basis

☐

2.2 Impact uitgebreid

Deel 3: Inzet

☐

3.1 Wie werkt er

☐

3.2 Inkomsten en partners

☐

3.3 Producten en diensten

Deel 4: Behoeft

☐

4.1 Behoeft

Impact basis

Op welke van de activiteiten binnen deze onderwerpen heeft jouw organisatie impact?

7. Betaalbare en duurzame energie

☒

duurzame energie opwekken

☐

maatwerk voorlichting geven over verduurzaming van gebouwen

☒

energiebesparende maatregelen promoten - gas/elektriciteit consumptie

☒

duurzame energie inkopen

☐

investeren in projecten voor duurzame energie (buiten eigen opwekcapaciteit)

☐

oppervlakte beschikbaar stellen aan anderen voor duurzame energieopwekking

11. Duurzame steden en gemeenschappen

☐

culturele activiteiten organiseren

☐

buurtevenementen organiseren

☐

(faciliteren van) kleine diensten/ buurtklusjes

☐

fysieke locatie waar mensen elkaar kunnen ontmoeten

☒

discussie/debat over maatschappelijke thema's organiseren

12. Verantwoorde consumptie en productie

☐

afvalinzameling

☐

hergebruik kleding

☐

upcycling textiel

☐

afvalrecycling (behalve kleding en textiel)

☐

nieuwe producten maken van gerecyclede materialen

Stap 4: kwantificeren van de geleverde impact in het afgelopen jaar en komende jaar

In 'Deel 2 Impact uitgebreid' moet een initiatief in cijfers aangeven hoeveel waarde is geleverd. Dit kan precies gemeten zijn, zoals geldt voor het opwekken van duurzame energie in kWh. Daarentegen kan het gemeten of verwachte aantal ook een schattig zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor de indicator 'voorlichting geven over duurzame consumptie' voor zowel het afgelopen als komende jaar.

Deel 1: Basis

- ☒ Basisgegevens
- ☒ Jouw pagina
- ☒ Jouw organisatie

Deel 2: Impact

- ☒ Impact basis
- 2.2** Impact uitgebreid

Deel 3: Inzet

- 3.1** Wie werkt er
- 3.2** Inkomsten en partners
- 3.3** Producten en diensten

Deel 4: Behoeft

- 4.1** Behoeft

Impact uitgebreid

In het vorige onderdeel heb je aangegeven op welke activiteiten jouw initiatief waarde levert. In dit onderdeel zoomen we verder in op jouw impact. We vragen eerst naar de geleverde impact over het afgelopen jaar, en vervolgens naar de prognose voor dit jaar.

7. Betaalbare en duurzame energie

☒ duurzame energie opwekken

aantal kWh in 2020?

Geef aan wat het meest van toepassing is:

- ☐ Dit is een schatting
- ☒ Dit is gemeten / ik weet het zeker

Verwachte aantal kWh in 2021

☐ energiebesparende maatregelen promoten - gas/elektriciteit consumptie

☐ duurzame energie inkopen

11. Duurzame steden en gemeenschappen

☐ discussie/debat over maatschappelijke thema's organiseren

12. Verantwoorde consumptie en productie

☒ voorlichting geven over duurzame consumptie

☐ voorlichting geven over duurzame productie

Stap 5: aangeven van de kern van de organisatie en ontbrekende activiteiten

De laatste stap van 'Deel 2: Impact uitgebreid' vraagt initiatieven om een SDG als kerndoel te kiezen van de organisatie. Daarnaast hebben ze ook de mogelijkheid om feedback te leveren, en daarmee input voor de verdere ontwikkeling van de Social Handprint, door aan te geven welke doelen, activiteiten en indicatoren in de vragenlijst ontbreken, maar wel van toepassing zijn op hun initiatief.

Deel 1: Basis

- ☒ Basisgegevens
- ☒ Jouw pagina
- ☒ Jouw organisatie

Deel 2: Impact

- ☒ Impact basis
- 2.2** Impact uitgebreid

Deel 3: Inzet

- 3.1** Wie werkt er
- 3.2** Inkomsten en partners
- 3.3** Producten en diensten

Deel 4: Behoeft

- 4.1** Behoeft

Impact basis

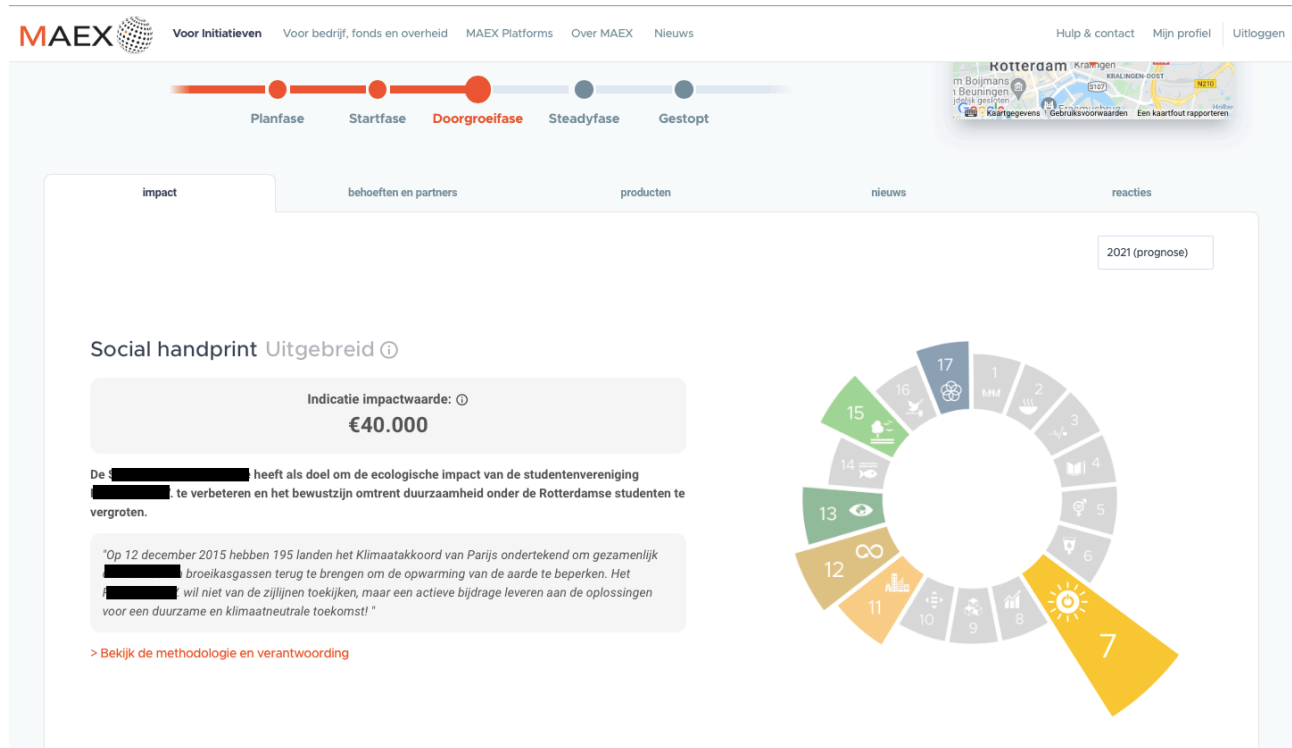
Welk van deze onderwerpen raakt de kern van jouw organisatie het meest?

- ☐ 7. Betaalbare en duurzame energie
- ☐ 11. Duurzame steden en gemeenschappen
- ☐ 12. Verantwoorde consumptie en productie
- ☒ 13. Klimaat
- ☐ 15. Leven op het land
- ☐ 17. Partnerschappen om doelstellingen te bereiken

Mis je nog een waarde die je wel levert, maar niet kwijt kunt in de 17 onderwerpen?

Stap 6: Voltooien van de vragenlijst

Nadat alle onderdelen van de vragenlijst zijn ingevuld, wordt een profielpagina met Social Handprint aangemaakt door te klikken op de button “vragenlijst voltooien”. Het initiatief wordt automatisch doorverwezen naar het zojuist aangemaakte profiel en krijgt daar een gepersonaliseerde Social Handprint te zien. In het voorbeeld levert het initiatief de meeste waarde op SDG 7 en is de totale impactwaarde 40.000. Ook wordt zichtbaar gemaakt in welke fase het initiatief zich bevindt (plan, start, doorgroei, steady of gestopt) en is het mogelijk om contact op te nemen met de initiatiefnemers via het contactformulier of meer informatie op te zoeken via de hyperlink naar de website van het initiatief zelf

II. Voorbeeld uitgebreide analyse Social Handprint

Opmerking: in tegenstelling tot de analyse in de pdf-bestanden, is de Social Handprint op het platform van MAEX dynamisch en uitvouwbaar. Dit verschil heeft invloed op de manier hoe de Social Handprint gebruikt en ervaren wordt.

Impactwaarde ten minste:

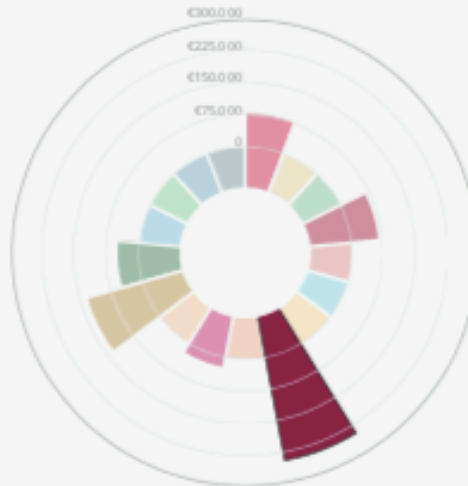
€350.000

I-did zet zich met name in voor SDG 8, eerlijk werk en economische groei. Dit doen we door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te helpen re-integreren door ze in dienst te nemen en op te leiden tot vaardige en vrolijke werknemers.

"De intensieve begeleiding en de veilige werkomgeving leidt ertoe dat onze mensen weer het plezier van werken ervaren. Ze voelen zich al snel op hun gemak, bouwen aan hun zelfvertrouwen en ontwikkelen eigen talenten. Samen werken we aan een actieve en mooie toekomst!"

> Bekijk de methodologie en verantwoording

SDG 8: Eerlijk werk en economische groei

Dit doel bevordert het verzekeren van goede gezondheid en welzijn op elke leeftijd. Het doel wordt daarbij ook ondersteund in het tegengaan van moederssterfte, neonatale sterfte en sterfte onder kinderen onder de vijf jaar maar ook een einde maken aan epidemieën zoals o.a. aids, hepatitis en andere overdraagbare ziekten bestrijden, voortijdige sterfte door lichamelijke oorzaken, sterfte door oorzaken van buiteland en de toegang tot zorg.

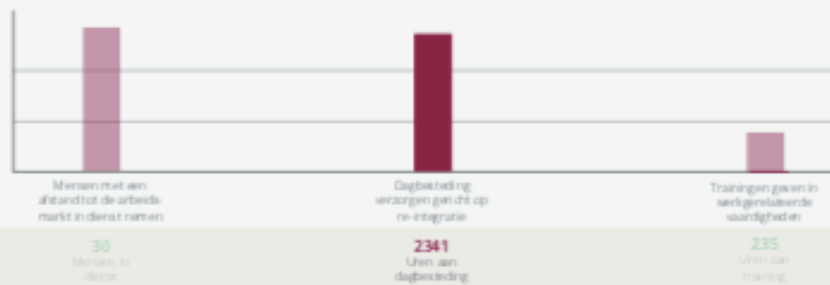
Impactwaarde
ten minste
€230.000

Indicatoren

Per SDG kunnen initiatieven meerdere activiteiten onder nemen. Aan elke activiteit is een indicator gekoppeld. Zo kunnen we zien wat de precieze maatschappelijke bijdrage is van een initiatief met een specifieke activiteit. De bijdrage kan getoond worden in financiële waarde of als de voor en/of relatief aan andere initiatieven. De datakwaliteit van de opgegeven data kan verschillen van 'betreft' tot 'geschat'.

> Bekijk de methode de gegevens verzamelen

2018

Dagbesteding verzorgen gericht op re-integratie

Initiatieven kunnen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt dagbesteding aanbieden om ze te helpen met de re-integratie op de arbeidsmarkt. Door middel van de dagbesteding kunnen mensen (opnieuw) wennen aan het werkschema en sociale (werk)relaties (vaardigheden) opdoen. Het doel van de dagbesteding is om deze mensen na een bepaalde periode te laten uitstromen naar betaald werk.

Aantal uren
2341

Datakwaliteit
Geschat

Aantal uren dagbesteding verzorgd per jaar

